Elekes Ferenc

Elrajzolt angyalok

Elekes Ferenc

Elrajzolt angyalok

(Bözödi napjaim)

A fedőlapot Elekes Károly tervezte

TARTALOM

Teréz
Bözödi bacillus
Ha meglazul egy csavar
A pöttyös gyermek
A világ legszebb ösvénye
Tábla
Nem történt semmi
Kálmán
Mit kell megcélozni?
Homályos ablak
Szelek beszéde
Dániel
Sámuel
Csak egy csepp a szemem
A síplik-ügy kirobbanása
Verebek a templomban
Sósborszeszes lövöldözés
Elrajzolt angyalok
Álnéven fázósabb az ember
Helybéli kocsma
Egy városi nap
Sütőtök
Japán vonatok
A borjút nem adjuk el
Útszéli szobraim
Fehér mese az útszéli fákról
Üres pohár
A tizedik emelet
A bözödi automobil
Fekete miniszterek
Utak elágazása
Belehalt egy pattanásba

Teréz

Egyszer Bözödre kerültem tanárnak. Rostás tanfelügyelő úr azt mondta, tanítsak, amit akarok. Egy év eltelik valahogy. És én tanítottam a bözödi iskolában magasugrást, nagyszünetet és rajzot. Egyszer azt mondta nekem egy idősebb tanár, ha valamiben nem tudnék eligazodni, kérdezzem meg Teréz tanítónénit. Mert ő mindent tud. Ha akarom, el is vehetem feleségül. Ezt a Terézt. Ez a Teréz a férjhezmenetelen kívül csakugyan mindenhez értett. Még kompótot is tett el télire. Hogy legyen. Én ezt egy Dániel nevezetű aktivistától tudtam meg, akit azért küldtek Bözödre, hogy mindent tudjon meg mindenkiről.

Egyszer megkérdeztem ettől a Dániel nevezetű aktivistától, miért nem járnak rendesen az autóbuszok Bözödre. Azt válaszolta, majd ő intézkedik. De Dániel nem intézkedett. Csak azt hangoztatta, hogy Teréz kompótot is tett el télire. Mint valami idegen tollazatú madár, felröppent a hír a faluban, hogy ez a Dániel elveszi feleségül Terézt. De az idegen tollazatú madár hirtelen elröpült. És Dániel nem vette feleségül Terézt.

Egy napon Bözödi Gyurkával beszélgettünk a falu kellős közepén. És jött egy nagy, rozsdás autóbusz, s ahogyan jött el is ment. És futott felénk Teréz, mondván, hogy miért engedtük elmenni ezt az autóbuszt, mert néki azzal kellett volna elutaznia valahová. Most immár mehet gyalogosan. És akkor Bözödi Gyurka azt mondta ennek a Teréznek, szívből sajnálom, hogy buszatlanul maradt, kedves Teréz...

Bözödi bacillus

Szép esztendőt töltöttem Bözödön. Miután áthelyeztek ide Felsősófalváról. Ahová büntetésből helyeztek. Az iskolában, amint már mondtam, főleg magasugrást, nagyszünetet és rajzot tanítottam. A helybéli kocsmáros házában béreltem szobát. Onnan beláttam, s ha kedvem tartotta, be is jártam a helybéli kocsmába. Jóhangú énekes legények nótáztak a helybéli kocsmában. Főleg szolokmai nótákat fújtak. Meg is szerettem ezeket az egyszerű, szolokmai nótákat.

Egyszer megritkultak a szolokmai nóták és gyászos hangulat telepedett oda, a helybéli kocsmába. Kérdem a kocsmárost, mi ez a gyászos hangulat az ő kocsmájában? Azt mondja, ez a vékony milicista miatt van. Kérdem, mi történt ezzel a vékony milicistával, csak nem tiltotta be a szolokmai nótákat... Azt mondja a kocsmáros, az a vékony milicista már nem tilt be többé semmit. Inkább énekelne ő is, ha tudná a szolokmai nótákat. Mert annak a vékony milicistának már csak napjai vannak. Rákos. De nagyon. Ezt a bözödi legények is jól tudják róla, ezért nem is mulatoznak a közelében. Mondom, ez érdekes, mert én ebben a kocsmában mostanában csak ezt a vékony milicistát látom. Ott áll naphosszat a pult mellett, pohár a kezében és hallgat. A kövérebbik, az a nagy, piros orcájú ide be sem teszi a lábát soha. Azt mondja a kocsmáros, ez a vékony milicista meg van győződve arról, hogy az ő rákját a bözödi bacillusok okozták, s azokat kizárólag bözödi pálinkával lehet földreteperni. Ezért issza a bözödi pálinkát. Az a kövérebbik, a nagy, piros orcájú milicista pedig arról van meggyőződve, hogy elél száz évig is, ha nem issza ezt az erős bözödi pálinkát. Mondom, nehéz eligazodni ezeken a bözödi milicistákon. És a bözödi bacillusokon is nehéz eligazodni, nem is beszélve az erős pálinkáról.

Eltelt egy hónap, el kettő, s három is. Egyszer hallom, hogy ez a vékony milicista is próbálgat valami szolokmai nótát, az ő csenevész hangján. Átmegyek a kocsmába, s hát pirosabb az orcája, mint amilyennek eddig láttam. Aztán egy napon jön valaki a hírrel, hogy a nagy, piros orcájú milicistát elvitte a mentő. Belebetegedett a nagy egészségébe. Nem is látta őt azóta bözödi ember.

A vékony milicista szépen kigyógyult a halálos betegségéből. Minden helybéli legénnyel tegeződött. Tél közeledvén, új csizmát vett a feleségének, vasárnaponkint végigsétált a főuton és megállott olykor a templom előtt.

Ha meglazul egy csavar

Még azt sem tudtam pontosan, melyik lesz a székem a tanáriban. A bözödi iskolában, ahol magasugrást, nagyszünetet és rajzot tanítottam. Máris keresett egy idegen ember. Kicsiny, szabályos, kerek fejű ember volt, letette nagy táskáját az asztalra és papírokat vett elő. Azt mondta, engem keres ezekkel a papírokkal. Mert ő most életbiztosítást fog kötni velem. Azért velem, mert én vagyok a legújabb káder. Mondtam, én már bebiztosítottam az életem. Az az elvem, hogy még fiatal vagyok, s lesz, ahogy lesz. Ha meglazul egy csavar a szervezetemben, én őt azonnal fölkeresem, s szólok, hogy az életemet tegye biztonságosabb kezekbe. Egyelőre maradok így, bebiztosítatlanul. Azt mondta ez a kicsiny ember, hogy azért ő most, ebben a pillanatban megköti a szerződést, mert ez a szabály. Kérdeztem, kötelező-e ez a szabály, vagy nem kötelező. Azt mondta, nem kötelező. De szabály, s ami szabály, az szabály. Erre máris kérte a papírjaimat, s az adataimat szépen beírta a papírjaiba. Egy példányt nekem hagyott, elvett valami kevés pénzt, s azzal elment. Nézem a nálam maradt példányt. Felül voltak ezek a betűk: B.R.G. Kérdem ettől a Teréztől, aki mindent tudott, mik lehetnek ezek a titokzatos betűk. Azt mondja, ha azokat a kihúzzák a sorsoláson, akkor pénzt nyerhetek. Ilyen ez a biztosítás. De ebben én ne reménykedjek. Mert itt, a környéken évtizedek során még senkinek nem húzták ki a nyerő betűit.

Eltettem azt a papírt és nem reménykedtem. Két hónap ha eltelt, ismét megjelent ez a kicsiny ember és engem keresett. Nagy táskáját letette az asztalra, s elővett valami papírokat. Mondom neki, én már be vagyok biztosítva. Azt mondja, azért vegyem csak elő az okmányaimat. Mert nem kicsiny összeg, amit nyertem a sorsoláson. Több, mint egy egész évi fizetésem. És nézett reám mosolygó tekintettel, hogy mit szólok ehhez a szerencséhez. Mert ezen a vidéken évtizedek során még nem húzták ki senkinek a nyerő betűket. Csak nekem. És én voltam az egyedüli, aki a biztosítás ellen hadakoztam.

Húsz év múlva találkoztam ezzel a kicsiny emberrel Marosvásárhelyen. Nálanál egy méterrel magasabb, szőke asszony társaságában volt ez a kicsiny ember. Megszólított, hogy bemutasson a feleségének. Ez a magas, szőke asszony kézcsókra nyújtotta kezét és azt mondta, mi tulajdonképpen szomszédok vagyunk, látásból ismer engem. És én híres ember vagyok. Ez biztos, mert épp ő híresztelte el rólam, mekkora szerencsém volt nekem az ő férjével Bözödön. Szóval maga az a nyereményes ember, mondta a magas, szőke asszony. Mondtam néki, én volnék. És azt is mondtam, soha el nem felejtem, miről lettem ilyen híres ember. Arról a három betűről, hogy: B.R.G. Erre azt mondta, magának csodálatos memóriája van! Amint elváltunk egymástól, sokáig törtem a fejem, melyik esztendőben is tanítottam én Bözödön rajzot, s nagyszünetet...

A pöttyös gyermek

Ha jól emlékszem, Szakál Mózsinak hívták azt az embert, akinek volt egy pöttyös arcú gyermeke. Bözödön.

Ügyes kicsi gyermek volt a Szakál Mózsi gyermeke. Miután befejeztük a magasugrást és a hosszú szünetet, leültem az iskola udvarán egy farönkre, s a további életem felől elmélkedtem. Egyedül. Odajön hozzám a Szakál Mózsi fia, a pöttyös arcú gyermek. Azt kérdi, min töröm olyan kiadósan a fejem, miért nem megyek ebédelni, mert ebédidő van. És ő úgy látja, hogy én kissé bánatos vagyok. Mondom, én bánatos nagyon nem vagyok, éppen ebben a mellettünk lévő budiban gyönyörködöm. Azt mondja erre a Szakál Mózsi fia, ő még olyant nem hallott, hogy valaki egy omlatag budiban gyönyörködni tudjon. Különösen ebben nincs semmi látnivaló, mert maholnap szétomlik egészen. Rosszul van megcsinálva. Mondom, ha lenne szegünk, s kalapácsunk, mi ketten helyre is tudnók hozni. De nekünk nincs se szegünk, se kalapácsunk. Másnap jön a Szakál Mózsi fia egy zseb szeggel, s egy kalapáccsal. Mondom, miért loptál el hazulról ennyi rozsdás szeget, te, gyermek? Azt mondja, az semmi, mert még jönnek vagy négyen, s ők is hoznak egy csomó szeget. Mert ő szólott vagy négy gyermeknek. Biztosan hoznak.

Nagy kopácsolás és csapkodás volt az iskola udvarán azon a napon. Teréz tanítóméni sietett megnézni, mi az a nagy csapkodás az udvaron. Nem tudom, mit állapíthatott meg, semmit nem szólt, elment valahová. Estefelé, az iskola igazgatója, egy Mircse nevű tanárember bejött a kocsmába, fizetett egy deci pálinkát és azt mondta, szeretne vélem elbeszélgetni. De nem most, hanem később, amikor már látszanak a csillagok.

Körülbelül húsz év telt el, s engem egy derék ember megállított a vásárhelyi utcán. Azt mondta, ő a bözödi Szakál Mózsi fia. És hogy emlékszem-e még reá. Mondom, most találgatom, s ahogy a pettyeket nézem az orcádon, te hoztad volt azt a sok rozsdás szeget. Amikor olyan nagy csapkodás volt a bözödi iskola udvarán. Pontosan én voltam, mondta a Szakál Mózsi fia. És tudja meg, tanár úr, maga volt a legjobb tanár Bözödön. Pedig majdnem csak a magasugrást tanította, s a hosszú szüneteket. Ennél fényesebb kitüntetésben soha nem részesültem. Ezt is csak egy omlatag budinak köszönhetem. És azoknak a rozsdás szegeknek.

A világ legszebb ösvénye

Szép este volt Bözödön, látszottak már a csillagok, amikor elindultunk Bözödújfalu felé ezzel a Mircse nevű igazgatóval. Aki beszélni akart velem. Kérdem, miért nem megyünk a rendes úton, még eltévedünk valahol ebben a mezei szürkületben. Azt mondja, azért választotta ezt a mezei sétát, mert itt van a világ legszebb ösvénye. Ezt így fogalmazta meg Móricz Zsigmond, amikor egyszer itt ment végig Bözödi Gyurkával. Akit akkor még úgy szólítottak, hogy Jakab úr. És Jakab úr soha semmire nem volt büszkébb, mint arra, hogy itt van a világ legszebb ösvénye. Bözöd és Bözödújfalu között. És ha már azt az omlatag budit megjavítottuk az iskola udvarán, ennyivel ő nekem tartozik. Hogy legalább megmutassa a világ legszebb ösvényét. Ez az ő elismerése. Azért a budijavításért.

Mondom, én ezt a sétát meg sem érdemlem. Mert legtöbbször a magasugrást és a hosszú szünetet oktattam azoknak az ártatlan gyermekeknek. Azt kérdi ez a Mircse nevű igazgató, hogy jutott eszembe nékem pont a magasugrás oktatása, amikor én olyan alacsony ember vagyok, mint egy nagyobbacska gyermek. Mondom, ezt én sem tudom. Csak sejtem. Talán azért, mert az ember mindig az elérhetetlen dolgok után vágyakozik. És ekkor leültünk a mezei fűre és sokáig beszélgettünk. Arról, hogy ő is pont úgy van az elérhetetlen dolgokkal, mint én a magasugrás oktatásával. Mert őt tulajdonképpen csak a földrajz érdekli. És ezen a vidéken maholnap földrajz sem lesz. Mert véle már közölték a hatósági emberek, hogy Bözödtől lefelé teljesen más lesz nemsokára a földrajz. Amit most még látunk ebben a szürkületben, az a táj el van ítélve. Varangyos békák kuruttyolnak majd ott, ahol Bözödújfalu van, s nagy csoda lesz, ha meghagyják a templomot. Nagy csoda.

Pedig micsoda élet volt ezen a tájon! A rómaiak utat is építettek a túlsó oldalba. Valamiért fontosnak tartották a rómaiak, hogy itt út legyen. És később itt volt a lóci fogadó. Vásáros emberek álltak meg itt és láthatták a világ legszebb ösvényét. Mit lehet itt látni most? A szürkületet. Azt lehet látni. Mondom, azért a csillagok talán még egy ideig megmaradnak...

Tábla

Nagy hó esett Bözödön egy téli éjjelen. Szeretem a téli, nagy havakat. Főleg a falvakra hulló, nagy havakat szeretem.

El is indultam magányosan a téli, nagy havon. Gagy felé. Csak mentem a nagy fehérségben. Varjak keringtek körülöttem, s tétova őzek próbáltak ösvényt verni maguknak az erdő alatt. Fent, a tetőn, juhnyájat pillantottam meg, ahol kutyák ugattak, gazdátlanul. Csodálkoztam is, hol lehet a juhok őrizője. Főleg az ugató kutyák miatt.

És egyszer azt látom, hogy a pakulár ott áll egy behavazott falujelző tábla előtt és csapkodja azt a táblát a báránybut sapkájával. Odaérek, köszönök neki, kérdem tőle, mi baja van annak a táblának, hogy azzal foglalkozik ebben a hóesésben és nem a juhaival? Mert a juhait is belepte a hó. Azt mondja nekem a pakulár, annak a táblának semmi baja nincs. Csak nem látszik rajta az írás. Az, hogy Bözöd. Márpedig itt kezdődik Bözöd. És nem látszik, hogy itt kezdődik. Mondom a pakulárnak, nem hiszem, hogy valaki ma erre járna ebben a hóesésben. Teljesen hiába veri le a havat arról a tábláról. Ha látszik is az írás, nem lesz, aki azt elolvassa. Rajtunk kívül. Az nem baj, mondta a pakulár. Elég, ha mi el tudjuk olvasni. Aztán rágyújtottunk egy cigarettára, s beszélgettünk. A tél szokásairól, a nagy fehérségről, s talán az őzekről is. És általában ezekről a hitvány vadászokról...

Azért én mindegyre visszatértem a behavazott táblához. Hogy minek kell ennek a pakulárnak azzal foglalkozni. Pont most, ebben a nagy havazásban. Amikor erre nem jár senki.

Egyszer azt kérdi tőlem ez a pakulár, hogy én hová való vagyok. Mondom. És kérdem tőle, miért kérdi, hogy én hová való vagyok. Azt mondja, csak éppen megkérdezte. Mert én nem kérdeztem meg tőle, hogy ő hová való. Mondom, én azért nem kérdeztem meg, mert maga csakis bözödi lehet. Az volnék, mondta a pakulár. Bözödi.

Nem történt semmi

Most, hogy arra az egy esztendőre visszagondolok, amikor én főleg magasugrást és nagyszünetet tanítottam a bözödi iskolában, arra jövök reá, nem történt semmi említésre méltó esemény a nagyvilágban. Semmi. Csak úgy megvolt a nagyvilág a maga teljesen hiábavaló dolgaival, amiképpen én is megvoltam a magam apró ügyeivel. Néha bántott, ha végignéztem a tájon, s azt láttam, ez a falu pont olyan, mint egy összehajtott kacorbicska. Bizonyára nem volt semmi dolga ezzel a kacorbicskával a fönnvalónak, összecsukta, s betette egy félreeső zsebébe. És el is felejtette, hogy ott van. Sokszor jártam így én is a bicskáimmal.

Ez a Bözöd nem azért volt így összekuporodva, mert szorongatták volna a környező hegyek, hanem azért, mert akit nem küldtek ide, nem volt amiért jöjjön. Hacsak nem volt valami dolga Gagyban. De ha valakinek dolga is lett volna Gagyban, s véletlenül autója is volt, inkább jó nagy kerülővel ment oda, olyan hitvány, suvadásos út vezetett Bözödön át Gagy felé. Pedig szép falu volt ez a Bözöd. Állítólag a nevét is onnan kapta, valaki, erre járván egyszer megjegyezte, jaj, hogy itt minden be zöld! Állítólag, mondom, mert én tudományos kutatásokat Bözödön soha nem folytattam. Csak a magasugrás és a nagyszünet érdekelt. Esetleg a kocsma, mert ott laktam a kocsmáros házában. Na és Bözödi Gyurka, akivel kiadósan el lehetett beszélgetni. Ha valamit nem tudtam, egyszerűen megkérdeztem Teréz tanítónőtől.

Könnyű volt az életem Bözödön. De valamiért meguntam ezt a könnyű életet, alkalom is adódott az innen való elmenésre, s egy napon otthagytam Bözödöt. Pont Bukarestben kötöttem ki. Ott is a nagy sajtóház tizedik emeletén. Életem teljesen összegabalyodott a nagy forgatagban. Hivatalról hivatalra kellett járnom, körülvettek engem mindenféle teleírt s megíratlan papírok. Füstös vonatokon utaztam messzi városokba, falvakba autón, szekéren, s mindenről beszámoltam, tehetségem szerint. És most, ha ezekre a mozgalmas évekre gondolok, arra jövök reá, ezidő alatt sem történt semmi említésre méltó esemény a nagyvilágban. Semmi. Csak úgy mozgolódott a nagyvilág, intézte a maga teljesen hiábavaló dolgait, amiképpen én is rakosgattam fölösleges papírjaimat.

Egyszer fölszólított a hatóság, számoljak el azzal az esztendőmmel, amit Bözödön töltöttem. Ezért Bözödre kellett mennem, hivatalos papírokért. El is mentem Bözödre. Kérdeztem a bözödieket, mi történt a faluban, mióta elmentem onnan. Azt mondták, nem történt az égvilágon semmi. Esetleg annyi történt, hogy a faluban megjelent egy idegen ember, akiről nem lehet tudni semmit. Állítólag szlovák az az ember, de a népszámlálás idején azt írták be a neve után, hogy ő „egyéb” nemzetiségű. Kérdem, hol kereshetném meg én ezt az egyéb nemzetiségű embert, szeretnék beszélni vele. Azt mondták, azt az embert Bözödön még nem látta senki. Beszélik, Erdőszentgyörgyön szokott krémest enni a kicsiny kávézóban, mert nincs a világon olyan finom krémes, mint abban a kicsiny kávézóban. Még a Szovátára igyekvő autóbuszok is meg szoktak állani, leszállanak a népek és mindenki vesz magának egy krémest, s csak azután indulnak tovább. Elmentem az erdőszentgyörgyi kávézóba, de nem találtam ott a szlovák embert. Nem is látták. Fölkutattam a város népességéről szóló irományokat, hátha megtalálom bennük azt a szlovák embert. Nem találtam meg. Pedig a 2002-es népszámláláskor beírtak mindenkit a városban.

Az iratok szerint 5492 lakója volt akkor a városnak, ebből 1096 román, 4149 magyar, 244 cigány, 2 német és egy más nemzetiségű. Még a számokat is összeadtam egy cigarettás doboz oldalán, hogy lássam, nem tévedtek-e a népszámlálók. Nem tévedtek. De az az egyéb, vagy más nemzetiségű ember nem került elő. Pedig én kizárólag erre az egy emberre voltam kíváncsi. Hogy miképpen került ő Bözödre, s csakugyan, szokott-e krémest enni az erdőszentgyörgyi kávézóban. Gondoltam, ha megtalálom ezt az embert, meghívom őt a bözödi kocsmába,

elmeséljük egymásnak eddigi életünket, majd sétálunk egyet a bözödi zöld mezőkön. Még azt is elterveztem, megmutatom néki, hol tanítottam a magasugrást, a nagyszünetet, s megkérdem tőle, szerinte is olyan ez a Bözöd, mint egy kacorbicska? Mert ha szerinte is olyan, akkor sokat nem tévedtem.

Kálmán

Jól meg kellene erősítsem magam, hogy szó nélkül el tudjak menni egy juhait őrző ember mellett. Ezek a juhaikat őrző emberek általában kevés beszédűek és titokzatosak. Egyszer a bözödi határban, mindjárt az út mellett őrizte juhait egy szürke kinézésű gyermek. Akit én még soha nem láttam. Márpedig én a bözödi gyermekeket egytől egyig mind ismertem. Kivéve, akit nem.

Ez a szürke kinézésű gyermek nagy, fehér kutyákkal volt körülvéve. És hóval. Nagy, fehér hóval. A háta mögött, a hegyoldal tele volt apró pontokkal. Ezek az apró pontok voltak a szürke kinézésű gyermek juhai. Mondom ennek a gyermeknek, hát a te apád hol van, hogy egyedül őrized a juhaidat. Azt mondja, nem egyedül őrzi a juhait, mert itt vannak a kutyái is. Mondom, akkor jó, de téged hogy hívnak. Néz engem a gyermek, látom rajta, töri valamin a fejét. Aztán azt feleli, hogy ezt az egyet nem mondhatja meg, mert ha megmondja, s kitudódik, akkor ő is úgy jár, mint Kálmán. Kérdem, ki az a Kálmán. Hát maga nem ismeri Kálmánt? – csodálkozik rajtam. Ezt a Kálmánt az egész vidéken ismerik, még Vásárhelyen is. Ismer maga Vásárhelyen egy nagy elnököt, akinek a neve Fodor Sándor? Mert ha azt a nagy elnököt ismeri, csak kérdezze meg tőle, ki az a Kálmán. Mert ő tudja. Mondom, olyan nagyon nem érdekel engem a más baja, hogy miatta megkeressem azt a nagy elnököt. Mégis, mit követett el ez a Kálmán, hogy nem akar úgy járni mint ő, ezért titkolja előttem a nevét? Azt mondja ez a szürke kinézésű gyermek, hogy Kálmán semmi rosszat nem követett el. Csak a nevét mondta meg valakinek, s utolérte őt a törvény. Az a törvény pedig úgy szólt, hogy juhász sem lehet az olyan, akinek nincs meg a hét osztálya. Mert az olyan ember nem tud számolni. És ennek a törvénynek a nevében Kálmánt megtalálták a túlsó határban, s odaállították egy nagy bizottság elé. Hogy tegye le a hét osztályt. Hát hogy tegyen le valaki hét osztályt hirtelen, akinek csak két osztálya van? Esetleg csak másfél? Mert Kálmánnak egy nappal sem volt több osztálya, mint másfél. És képzelje el, hogy Kálmán letette a hét osztályt. Akkorát tudott szökni a másfél osztályáról. És mit gondol, miért tudott ekkorát szökni? Mondom, bizonyosan azért, mert nagy esze volt ennek a Kálmánnak. Legyintett erre a szürke kinézésű gyermek, s azt mondta, Kálmánnak csakugyan nagy esze van, mert ő azt is tudja, nem jó sokat számolni. Mert az ember ha megszámol valamit, abban legtöbbször hiány mutatkozik. Ugye, a tudósok sem számolják meg mind a csillagokat, mert annyit ők is tudnak, ha többször megszámolnák, akkor bizonyosan hiány mutatkozna a csillagokban is. Ezt még a leggyöngébb tudós ember is jól tudja. Kálmán azért tudta letenni a hét osztályt, mert nagy barátságba keveredett ezzel a hatalmas elnökkel. Még mielőtt letette volna a hét osztályt. Maga nem tudja, hogy barátsági alapon megy minden ezen a világon? Még a kutyáim is barátsági alapon vannak mellettem, mit gondol, miért vannak velem a kutyáim, ha nem barátsági alapon?

Jó nyugodtan rágyújtottam egy cigarettára, hogy teljék az idő, aztán csak megjegyeztem, nem könnyű egy nagy elnökkel barátságba keveredni... Azt mondja erre a szürke kinézésű gyermek, hogy Kálmán a forró víznek köszönheti a nagy elnökkel való barátságot. Mert ez a Fodor Sándor nevezetű nagy elnök a vizsgáztatás idején elment fürödni a gyulakutai hőerőmű alá. Kálmán is ott volt, hát hol lett volna abban a meleg időben? Ott úszkált a nagy elnök, ahol legmélyebb volt a víz a Küküllőben, mert testes ember volt. Minden esetre olyan testes, hogy juhásznak nem vált volna be. Mert akkora hassal nem tudta volna járni a hegyoldalakat.

Egyszer fölkiáltott Kálmán, hogy elnök úr, még egy centit se menjen beljebb, mert ott ömlik be a forró víz a Küküllőbe, ahol az a nagy vascső látszik! Ha beljebb megy, magán egy szál szőr nem marad. Még olyan helyen is leperzselődik, amit a legjobban félt a férfiember, forduljon vissza, elnök úr, kiáltotta Kálmán. Az elnök megfogadta Kálmán figyelmeztetését, nem

ment beljebb, de ellenőrizte a tenyerével a beömlő, gyári víz forróságát. És amikor meggyőződött a Kálmán igazságáról, azt is megfogadta ez a nagy elnök, hogy meghálálja a figyelmeztetést.

Most már gondolhatja, miért nem bukott meg Kálmán a hetedik osztályból. Nagy szerencséje volt a nagy elnöknek Kálmánnal, minden szőrszála épségben megmaradt. Mondom erre, azért mégis vizsgáznia kellett Kálmánnak, vizsga nélkül nem mehetett volna át a hetedik osztályba... Azt mondja ez a szürke kinézésű gyermek, hogy Kálmánnak a vizsgán is nagy szerencséje volt, mert nagyon könnyű tételt húzott ki a sok közül. Képzelje, azt húzta ki, hogy a rádió. És Kálmán boldogan vizsgázott a rádióból, mert a rádiót mindenki tudja ezen a világon.

Mint aki verset mond, úgy felelt Kálmán a rádióból. Azt mondta Kálmán: a rádió. A rádió olyan, mint egy skatulya. Hasonlít a ládához. A rádió mond belpolitikai híreket és mond külpolitikai híreket. S még zenél is. Ennyit mondott Kálmán, s ezzel az okos feleletével át is ugrott a másfél osztályával a hetedik osztályon is túlra.

Mielőtt elbúcsúztam volna ettől a szürke kinézésű gyermektől, mondom neki, ez az élet tele van mindenféle meglepetéssel. Mert az a nagy elnök nem csak Kálmánnak, hanem nekem is barátom. Igazgató egy vásárhelyi iskolában. Persze, hogy igazgató, mondja a gyermek, csak amikor vizsgáztatott, akkor hívták őt elnöknek, abban a bizottságban. Csak éppen azt ne mondja, hogy maga is figyelmeztette azt az elnököt, meddig lehet beúszni a Küküllőbe a beömlő forró víz miatt! Mert az az erőmű már rég nem működik... Márpedig ahol semmi veszély nincs, ott barátságba sem tud az ember keveredni senkivel.

Mit kell megcélozni?

Furcsa ember volt ez a Jakab úr! Ameddig én a magasugrást és a nagyszünetet tanítottam a bözödi iskolában, Jakab úr (így hívták Bözödi Györgyöt Bözödön) örökösen hegyezett valamit. Hol a hitvány ceruzáját, hol a saját fülét. A hitvány ceruzáját egy hitvány, kézzel hajtható hegyezővel hegyezte az asztal sarkán. Úgy, amiként régen kurblizták a megállott autókat. Egyszer kérdem Jakab úrtól, nem talál magának valami hasznosabb elfoglaltságot a sok, hitvány ceruza hegyezésénél? Azt mondja, nincs annál fontosabb dolog. Mert ő megcélzott valamit azokkal a hegyes ceruzákkal. Kérdem, mit célzott meg, mert ezek a hitvány gyermekek is megcélozták a kertjében lévő szilvafákat. Éppen érik a szilva, s ha azokat el is találják, neki az idén pálinkája nem lesz. Azt mondja, ő negyvennyolcat célozta meg. Azt akarja ő megmutatni, mégpedig innen, Bözödről, mi történt valójában negyvennyolcban. Ez az ő élete. Negyvennyolc. Mondom, miért nem hagy valamit ebből a negyvennyolcból másokra is, még elveszi a tudományos emberek kenyerét, s a végén nem néznek jó szemmel Bözöd felé. Nem biztos, hogy ezt ő meghallotta, pedig láttam, hogy a fülét hegyezi, miféle tanácsokkal jöttem hozzá látogatóba.

Azért nem biztos, mert kissé süket volt Jakab úr. Különösen akkor, ha a hallókészülékéből kifogyott az elem. Amit meg akart hallani, azért azt meghallotta mindig. Ebből az én tanácsomból is annyit meghallott, amennyit akart. Mert azt mondta nekem, a magasugrás és a nagyszünet helyett választhatnék magamnak felnőtt emberhez illendőbb tantárgyat is. Kérdem, mi lenne az a tantárgy? Azt mondja, itt van például mellettünk Bözödújfalu. Kisebb, mint Bözöd, de ott is népek laknak. És azokkal a népekkel sem ártana esténkint néhány szót váltani. Mert azok az újfalusi népek roppant érdekes emberek. A negyvenes évek elején még a magyar csendőrök is érdekes embereknek tartották őket. Házról házra jártak Újfaluban, s még azt is megnézték, milyen étel fő a fazekukban. Leginkább arra voltak kíváncsiak, mi fő a fazekukban. Mintha nem tudtam volna, miről beszél, mondom Jakab úrnak, hát persze, hogy azt nézték, ha éhesek voltak! A katonaember mindig éhes...

Az igaz, hogy mindig éhes a katonaember, de azért békeidőben nem szokta emelgetni más fazekának a födelét. Tudod te azt, hogy azok a csendőrök miért emelgették olyan nagy szorgalommal a fazekak födelét? Mert legbiztosabban onnan lehetett megtudni, melyik zsidó és melyik nem zsidó! Mert az újfalusi szombatosok bizonyos ételeket nem ettek meg. Csak zsidó ételeket főztek. Pedig nem is voltak igazi zsidók. És zsidóbbak voltak az igazi zsidóknál. Mert ők lélekből voltak azok, nem érdekből, vagy valami más megfontolásból. Ezt a tantárgyat kellene megcélozni, mondta nekem Jakab úr. Érdekes ember volt ez a Jakab úr...

Elkerültem Bözödről. Ezt a tantárgyat pedig teljesen átvették a hatóságok. Nem vacakoltak a fazekak födelével, megcélozták a tájat, s csináltak a falu helyén egy nagy tavat. Ezt a nagy tavat benépesítették mindenféle hallal. A partját kürtőskaláccsal, kólás palackokkal. És horgászok jöttek a nagy tóhoz. Később zenészek is, akik vígan muzsikáltak. Most már hiába mennék Bözödújfaluba, hogy esténkint beszélgessek az ottani, érdekes emberekkel. És nincs, amit megcélozhatnék. Esetleg a megmaradt templom tornyát. De azt sem kell már célbavenni. Aki ma le akarja fényképezni a bözödújfalusi templom tornyát, objektívjét a tó tükre felé irányítja. Nem az ég felé, amerre a tornyok szoktak lenni.

Homályos ablak

Azért én nem tudtam teljesen belenyugodni abba, hogy csak a magasugrást és a nagyszünetet tanítsam a bözödi iskolában. Mindegyre eszembe jutottak Jakab úr szavai. Hogy kereshetnék magamnak valami fölemelőbb, nemesebb tantárgyat, ha már itt vagyok, Bözödön.

Egy napon gyalogszerrel elindultam Erdőszentgyörgyre. Gondoltam, veszek ott egy krémest és mellette elgondolkodom a bözödi sorsom felől. Magányosan. Mert ott engem nem ismer senki. Gyalogosan azért mentem, mert buszok ritkán jártak, s különben is sokféle gondolat megfordul az ember fejében, míg egyedül bandukol az utakon.

Bözödújfaluba érve egy odavalósi emberrel találkoztam, aki éppen beszédes kedvében volt. És mondja ez az ember, hogy ő is Erdőszentgyörgyre igyekszik. Nagy dolgok történnek ott mostanában, mondja ez az ember. Kérdem, mik azok a nagy dolgok, mert én nem hallottam semmit. Hát maga nem hallotta, hogy ott van Jézus Erdőszentgyörgyön? És hogy szent beszédeket mond a népeknek? Mondom, hát nem megfeszítették Jézust? Azt mondja ez az ember, nem éppen maga Jézus mond szent beszédeket, hanem az ő apja, vagyis József. Az asztalos. Mert ez az asztalos most az erdőszentgyörgyi elnök képében jelent meg és előadásokat tart a helybéli népeknek. Oda igyekszik ő is, hogy meghallgassa ennek az elnöknek a beszédét.

És milyen szent dolgokról beszél a helybéli népeknek ez az elnök, kérdem az útitársamtól. Jöjjön el velem, s akkor megtudja, mondja az ember. Persze, nem mentem el véle, maradtam eredeti elgondolásomnál, vagyis a krémesnél.

Kávét is rendeltem magamnak. Mert kávé mellett több időt lehet tölteni egy cukrászdában, mint krémes mellett. És hallom, hogy a szomszéd asztalnál éppen ennek a furcsa természetű elnöknek a beszédeiről tárgyalnak pálinkázó szentgyörgyiek. Az egyik azt mondja: ez a mi elnökünk ahelyett, hogy az utak kövezésével foglalkozna, összegyűjti az iskolák tanulóit és arról beszél, tanulhatnak akármit, vegyék tudomásul, a legszebb mesterség az asztalos mesterség. És nem véletlen, hogy magának Jézusnak is asztalos volt az apja. És az sem véletlen, hogy ő, elnök létére ki meri jelenteni, jobban tiszteli az asztalos mesterséget, mint az elnökséget. És beszéde közben föl szokott kapni egy széket, s megkérdi a gyermekektől, mi van az ő kezében. A gyermekek azt felelik, az egy szék. Erre ő azt mondja, ami az ő kezében van, az nem egy szék. Hanem egy alkotás. Ha jó asztalos csinál egy széket, akkor az a szék valóságos alkotás. Rossz széket nem érdemes csinálni. Mert a rossz szék nem alkotás. Ezt onnan tudja, hogy az ő szakmája az asztalosság. És véletlenül tették őt oda elnöknek, hamarosan vissza fog térni az asztalos mesterséghez. Egy másik pálinkázó azt mondta, jól is tenné, ha visszatérne, mert elnöknek az ilyen ember nem való. A legokosabb kinézésű pálinkázó azt mondta, ez a világ ma már nem az asztalos mesterség körül forog. Szerinte a világot a tudományos kutatások vezérelik. Mert tudományos kutatások nélkül nem lenne se autóbusz, se traktor, se jóízű barackpálinka. Még utak sem lennének. Csak ilyen rossz utak, mint például amilyenek ezen a tájon vannak. És az emberiségnek el kellene érnie, hogy akkor csináljon magának esőt vagy havat, amikor akar. Szerinte mindent a tudományos kutatásokra kellene bízni, nem a téves hitekre, mert a téves hitek miatt jár rossz utakon a nép. Tulajdonképpen nem szabadna asztalosok kezébe adni az elnökségeket, a minisztériumokat, az iskolákat. Mindent a tudományos kutatások kezébe kellene adni, mondta ez az okosabb kinézésű pálinkázó.

A jó, erős kávé fölvihette a vérnyomásomat, mert én onnan sietve s idegesen indultam haza, vagyis Bözödre. És már az úton megfogalmaztam magamban, mit fogok tanítani a bözödi gyermekeknek a magasugrás és a nagyszünet helyett. Először is eloszlatom a téves hiteket. És

a helyi ibolyáktól az északi sarkig is eljutok a tudományos kutatások ismertetésében. És arra buzdítom a bözödi gyermekeket, hogy ők is térjenek reá a tudományos gondolkodásra.

Másnap már így kezdtem az új leckét:

A tudományos kutatások szerint világviszonylatban sokasodnak a tudományos kutatások. De ma már oly magasra hágott a világméretű tudományos kutatás, hogy nem csak azt kutatják, mennyit gyarapodnak évente a tudományos kutatások. Kutatják azt is, miért gyarapodnak a tudományos kutatások. Megállapították, azért gyarapodnak a tudományos kutatások, mert egyre több a kutatnivaló a világban. Sokáig azt hitte az emberiség, hogy a világ kész van, sokat nincs mit kutatni rajta. De ez tévhite volt az emberiségnek. Vagyis nem jól hitte, amit hitt. A tudományos kutatások ugyanis a tévhitekre is kiterjedtek. Persze, először le kellett rakni a kutatások alapját. Ezért leszögezték a kutatók, akár hitet, akár tévhitet kutatnak, a hit kutatásáról van szó.

Amikor a tudósok megállapították, hogy a föld lapos, az emberiség nagy része elhitte ezt a tévhitet. Mert azon a lapos földön a tévhit ellenére háborítatlanul nyíltak az ibolyák, szépen csobogtak a vízesések, friss havak hulltak tél idején és nyáron sütött a nap. Amikor a tudósok azt mondták, hogy a Nap kering a Föld körül, ezt a tévhitet is elhitték a népek. Mert látták, hajnalban feljön, este pedig lemegy a Nap. És jól érezte magát az emberiség nagy része. Mert tévhite ellenére ugyancsak háborítatlanul nyíltak az ibolyák, szépen csobogtak a vízesések, friss havak hulltak tél idején és nyáron sütött a nap. Amikor kiderült, hogy kerek a föld, a népek csodálkoztak, hogy nem esnek le a kerek földről. De pánikba nem estek. Mert az ibolyák, a vízesések, a friss havak is mind olyanok voltak, mint azelőtt. Amikor fölfedezték, hogy a föld nem csak kerek, de forog is a nap körül, ezt is tudomásul vették a népek. Mert az ibolyák, a vízesések, a friss havak, satöbbi. De egyszer az emberiség maga is tapasztalta, hogy valami baj van az ibolyákkal, a vízesésekkel, a havakkal s a napsütéssel. És szólt az emberiség a tudományos kutatóknak, hogy valami baj van. A tudományos kutatók most arra gyanakszanak, hogy minden baj attól van, mert az északi sark jege le akar csúszni onnan, ahol van. És most a tudományos kutatásokat nem csak laboratóriumokban végzik, hanem olyan módszerekkel is, amelyekre soha nem volt példa. A tudományos kutatók ma letérdepelnek az északi sarkon, valami párnafélét tesznek a térdük alá a reuma ellen, s egy apróra beosztott mérőszalaggal a kezükben, abban a kényelmetlen helyzetben figyelik a jég repedéseit. Hogy meddig reped még. És minden nap följegyzik a jég repedéseinek alakulását. Hogy az adatokat följegyezzék a tudományos kutatásaik fehér lapjaira.

Végezetül arra akartam fölhívni tanulóim figyelmét, hogy a magasugrás helyett ideje lenne nekik is tudományos megfigyeléseket végezni, s azokat szépen följegyezni a kockás füzetükbe. Mert ők egytől egyig, mind értelmes, okos gyermekek. Akkor vettem észre, hogy ezek az értelmes, okos gyermekek nem figyelnek reám, hanem csak néznek ki a homályos ablakon.

Szelek beszéde

Két ember ült egy-egy szép, kerek kövön. A bözödi határban. Az egyik én voltam, a másik egy nálamnál valamivel okosabb ember. Az ő nevét nem mondom meg, nehogy pletyka legyen a beszélgetésünkből. Mert beszélgettünk. Kiadósan. Az egyik legtöbbször Bözöd felé nézett, a másik legtöbbször Bözödújfalu felé. De nem csak a tekintetük, hanem a véleményük is kétfelé ágazott. Ezért is tudtak kiadósan beszélgetni.

Azt mondtam egyszer ennek a másik embernek, nagy szerencséjük van a bözödieknek az ő szegénységükkel. Mert az tartja össze a falu népét, a szegénység. Egyik ember sem gazdagabb s különb, mint a másik. Ami kis nézeteltérés van közöttük, szépen megbeszélik.

A másik ember leszakított egy pitypangot, s azt mondta, ennek a pitypangnak több esze van, mint nekem.

Én minden mezei virággal, így a pitypanggal is jó barátságban vagyok, ezért nem sértődtem meg a durva példa hallatán. Csak megkérdeztem, ezt az állítását mire alapozza. Ekkor jó nagyot fújt a kezében lévő pitypangra, s annak szirmai a szemünk láttára szétszóródtak.

Azt mondja a másik, megfigyeltem-e, miképpen viselkedik a pitypang, ha reáfúj az ember. Mondom, nem kellett nagyon megfigyelnem, mert látnivaló, hogy szétszóródott az egész pitypang. És nem maradt belőle semmi. Most már csak annak a virágnak a szára maradt meg a kezében. Azt mondja, azt én csak képzelem, hogy nem maradt belőle semmi. Mert épp a szétszóródás által tud fönnmaradni a pitypang. Ha jönnek az elsöprő szelek, a pitypangnak semmi baja nem lesz a szélfúvástól. Másfelé vernek tanyát és megmaradnak. Ezt a nagy okosságot nem a fejéből veszi, hanem egyenesen a történelemből. Mégpedig a népek történelméből. Mondom, minden apróságért nem kell mindjárt a történelemhez rohanni. Mert a népek történelmében mindenre találunk példát, s mindennek az ellenkezőjére is. Vannak népek, amelyeket úgy szétszórt a társadalmak szele, hogy nyomukat is alig lehet fölfedezni.

Azt mondja erre, ez azért van, mert nem tanultak meg mindent a pitypang természetéből. Mondom, ezek a bözödiek semmit nem tanultak a pitypang természetéből, mégis megmaradtak. És jól megvannak együtt az ő szegénységükben. Erre az a válasz jő, hogy nézzek Bözödújfalu felé. Mondom, arra nincs mit nézni, mert ott már csak az a behemót tó van. A népeket onnan szétfújta a történelem szele, s odalettek, mint az ő kezéből a pitypang. Erre azt válaszolta, hogy azok a szétszórt bözödújfalusi népek a szétszórtságukban is jobban összetartanak, mint a bözödiek az ő szegénységükben. Mindenki tudja a másikról, hogy hol van, mit csinál és segítik egymást, ha valamelyikük bajba kerül. Akárhol is legyen ezen a világon. Én ebben igazat adtam neki, mert tudom, hogy ha csak egy kis ünnepük van az újfalusiaknak, abban a pillanatban összegyűlnek itt, a tó körül, akárhol is legyenek. De a bözödiek, ha egy kis ünnepük van, abban a pillanatban elmennek valahová, hogy megünnepeljék a szabad idejüket.

És kérdem ettől az okosabb embertől, szerinte mi lenne a megoldás. Mert az sem jó, hogy mindenki arra menjen, amerre lát, ha elkezd fújni valami történelmi szél. Azt mondja, ezt pontosan ő sem tudja. Talán azokkal a szelekkel kellene szorosabb barátságot kötniük a népeknek. Hogy legalább árulnák el, mikor, merre fújnak. Mondom, ez okos gondolat, de ki érti meg a szelek beszédét? Mikor még mi sem értjük meg egymás beszédét. Itt sem, ezen a két, szép, kerek kövön...

Dániel

A hozzám hasonló korú bözödi emberek bizonyosan emlékeznek Dánielre. Már akik még élnek azok közül Bözödön. Azért sem felejthetik el az ő nevét, mert a szent könyvekben is lakik egy Dániel nevezetű próféta, s ezek a bözödiek roppant járatosak voltak a szent könyvekben. Még nálamnál is jobban eligazodtak a bibliában. Pedig ők még azt sem tudhatták, amit én, például, hogy Kolozsváron melyik fertályban található a teológia.

Voltak napok, amikor föladatom volt meglátogatni egy-egy bözödi családot, hogy megtárgyaljuk a gyermekük magaviseletét és a tudományokban való haladását. Egyszer, amikor egy szülő megtudta, hogy főleg a magasugrást és a nagyszünetet tanítom a gyermekének, pálinkát tette előmbe, s azt kérdezte, én vagyok-e az a Dániel, akiről különös hírek terjednek a faluban. Mondtam, hogy én eddig még soha nem voltam Dániel és előreláthatólag nem is leszek. Azt mondta erre, ezeken a Dániel-féle, Bözödön feltűnt embereken nem lehet eligazodni. Legtöbbször ott lehet látni őket a kocsmai italozók között, megfordulnak a községházán s az iskolában is. Ezektől az is kitelik, hogy végignézzék, mit csinálnak a gyermekek nagyszünetekben, s talán a magasugrást is kipróbálják. Úgy látszik, a Dánielek mind próféta természetű emberek. Elvegyülnek a nép között és tanítványokká akarnak tenni minden népeket. Ahogyan meg vagyon írva a bibliában.

Az erős pálinka, vagy tudományom fitogtatása késztethetett, de azt mondtam erre, Máté 28. És úgy kezdődik, hogy elmenvén, azért tegyetek tanítványokká... Ez pedig nem Dánieltől származik. Hanem Jézustól. És ez a Dániel jóval Jézus előtt élt. Ebből kifolyólag ő nem lehetett Jézus tanítványa, s nem is mondhatott affélét, hogy tegyetek tanítványokká minden népeket.

A házigazda jól megnézett magának. Még töltött az erős pálinkából, s azt mondta nekem, maga ennél a mi, bözödi Dánielünknél is Dánielebb. Hát maga honnan tudja, melyik próféta mikor élt, s melyik mit mondott? Mert az ilyen dolgokat csak a papok tudják, nem pedig azok, akik a magasugrást tanítják Bözödön. Mondom erre, ez nagy tévedés, mert én a nagyszünetet is tanítom, nem csak a magasugrást. Mégpedig lelkesedéssel. És erre azt mondja a házigazda, neki roppant gyanús, ha valaki eljön Bözödre nagyszünetet tanítani. És ez az ő Dánielük is roppant gyanús, akit állítólag a rajontól küldtek közéjük. Mert annak semmi dolga nincs a faluban, csak jön, megy és érdeklődik a népek felől. Hogy miképpen gondolkodnak a bözödi népek. Főleg a fönnálló rendszer felől. Az ő Dánielük a múltkor még valami rozsdás szegeket is kért a gyermeküktől. Nem lehet tudni, mire kellettek neki azok a rozsdás szegek, mert már nem divat a keresztrefeszítés... Mondom, azokat a szegeket nem a maguk Dánielje kérte, hanem éppen én. És én sem kértem, csak megemlítettem, hogy ha lenne szegünk és kalapácsunk, meg is tudnók javítani az iskola udvarán omladozó közös budit. És meg is javítottuk. Azokkal a rozsdás szegekkel. Erre valamennyire megnyugodott a ház ura, de azért megkérdezte, mégis, ki lehet az az új Dániel, aki az ő vallásuk felől is tudakolódik. Hogy ők hívők-e, vagy nem hívők. Mondom, ez a maguk Dánielje egy alacsony, kerek, békességes ember, semmi hitványságot nem hallottam róla. És nem is lehet hitvány ember, mert szereti a pálinkát, s a Teréz tanítóméni kompótját is szereti. És szokott beszélni a jövőről is. Arról, hogy szép jövőjük lesz a népeknek Bözödön. Szerintem neki épp az a hivatása, hogy a jövőnkről beszéljen a népeknek, mint amiképpen a szent könyvekben lakó Dániel is szeretett a jövővel foglalkozni. Erre a ház ura szólt a feleségének, hozzon még egy üveg pálinkát, mert a mi beszélgetésünk mezején jókora dombra érkeztünk, ahol nekünk nem árt elidőznünk.

Aztán föltette a kérdést, hogy ha ez az ő Dánieljük a jövővel foglalkozik Bözödön, szokott-e jósolni is. Mert a szent könyvekben lakó Dániel próféta híres jós volt. Egyedül ő tudta meg-

jósolni, mégpedig egy álom alapján, hogy a király országa össze fog omlani. És azt is megjósolta, hogy élete végén a király füvet fog enni, s mint barom, úgy fog meghalni. Mondom ennek a derék embernek, nekem ez a domb igen magasnak tűnik, szálljunk le róla a beszélgetésünkkel. Már csak azért is, mert én sem látom tisztán a jövendőt, s ami engem illet, meglehet, az életem is ettől a maguk Dánieljétől függ. Mert úgy hallottam, újabban ez a Dániel az én származásom felől is nagy buzgalommal érdeklődött az iskolában. Pont olyankor, amikor én nem voltam jelen, hanem a nagyszünettel voltam elfoglalva. Na és, mi van abban, ha érdeklődött, kérdi a derék ember. Talán nem elég jó a származása? És nem taníthatja azt a nagyszünetet? Mondom, épp az a baj, hogy igen jó az én származásom. Azért is tanítom a nagyszünetet. És a magasugrást. Az a helyzet, hogy rólam kiderítették, király vagyok...

A ház ura azonnal szólt a feleségének, hogy nekünk több pálinkát ma már ne töltsön. Pedig még hozzá akartam tenni, hogy csak otthon. A kapunkon belül.

Sámuel

Egyhangú, szomorú napjaim is voltak nékem Bözödön. Szitáló, őszi esők képében jelentek meg ezek a szomorúságos napok. Nagyszünetre ki sem mentek a gyermekek. Sár volt az iskola udvarán, magasugrásról szó sem lehetett. Mircse igazgató időnként reám bízta a fizikát, a számtant, s olykor a történelmet is. Éppen jókor bízta reám a történelmet, mert levelet kaptam a kolozsvári egyetemen hagyott majdnem-menyasszonyomtól, Piroskától. Ebben azt kérdezte, ki volt Aba Sámuel. Mert neki sem türelme, sem pedig ideje nincs ezt a Sámuelt tanulmányozni. Átmentem Bözödi Gyurkához, mondtam neki, mi a helyzet az én Piroskámmal. Egy ölnyi régi könyvet nyomott a kezembe, s azt mondta, ezekben megtalálom, amit keresek. Nagytestű asszonyság várt a tanári szobában, talpig feketében. Mondta a nevét és még azt, hogy ezután többször látjuk egymást, mert Dánielnek más föladatot adtak a rajonnál. Mondom, kár, mert jó és vidám ember volt ez a Dániel. Azt mondja ez a testes asszony, majd meglátom, hogy ő is jó és vidám természetű, csak most éppen gyászol, azért van talpig feketében. Azzal el is ment, én pedig maradtam egy rakás régi könyvvel.

Néhány napig tanulmányoztam a régi könyveket, megkaptam bennük Aba Sámuelt. És nekifogtam a levélírásnak, hogy elküldjem Piroskának, ki volt Aba Sámuel. A levélnek az volt a címe, hogy Aba Sámuel. Alá is húztam a címet, de a levelet folytatni nem tudtam, elhívtak engem valahová. Majd folytatom, gondoltam és becsúsztattam a megcímzett papírt a fiókomba.

Néhány nap múlva megjelent a testes asszony és azt kérdezte tőlem, milyen kapcsolatban állok én egy Aba Sámuel nevű emberrel. Rokonom-e, vagy csak barátom. És hol él és ahol él, ott mivel foglalkozik. Ebből a kérdésből én azt vettem ki, hogy valaki kivette a levelem a fiókomból, mert azt még senki nem látta rajtam kívül. Mondom a testes asszonynak, hogy én ezzel az Aba Sámuellel nagyon jó barátságban vagyok. Nincs közöttünk szoros rokoni kapcsolat, de olyan nézetei vannak, amelyek nekem is kedvemre való nézetek. És miféle nézetei vannak a maga barátjának, kérdezte a testes asszony.

Elővettem egy régi könyvet a fiókomból és kinyitottam azon a helyen, ahol Aba Sámuelről volt szó benne. És mutattam a testes asszonynak, mit írnak abban a könyvben Aba Sámuelről: „Aba király a békekötés által biztosságban érezvén magát, dölyfös és kegyetlen lett a magyarok iránt. Úgy vélekedett ugyanis, hogy minden közös legyen az urak és a szolgák közt, de az esküvel sem sokat törődött. Megvetvén országa előkelőit, parasztokkal és nemtelenekkel társalkodott.” Amikor a testes asszony ezeket a sorokat elolvasta, csodálkozva kérdezte: hát magának tetszenek az olyan emberek, akik dölyfösek és kegyetlenek a magyarok iránt? Mondtam, ezt a jellemvonását én sem szeretem, de szíveskedjék tovább olvasni. Mert tovább az van, hogy Aba Sámuel úgy vélekedett, legyen minden közös az urak és a szolgák között. Én ezt az álláspontot szeretem. Na, most olvassa tovább, mondta a testes asszony. Ugye, tovább azt írja, hogy ez a maga Sámuelje megveti az ország előkelőit. Maga is helyénvalónak tartja, ha valaki megveti az ország előkelőit? Például azokat, akik ma a mi országunkat vezetik? Föltaláltam magam, mert azt feleltem, a mi országunkat nem előkelők vezetik, hanem elvtársak vezetik. És ez óriási különbség. És szíveskedjék tovább is olvasni. Mert tovább az van, hogy ez a Sámuel parasztokkal és nemtelenekkel társalkodott. Mármost nézzük csak ezt a Dánielt, aki eddig itt volt Bözödön. Ő is nagyon szeretett az itteni parasztokkal társalogni. Még azt is tudta minden itteni paraszt emberről, hogy milyen a hite és a vélekedése a világról. Mert ez a Dániel is olyan nézeteket vallott, mint én. Vagyis jó, ha az ember társalog a parasztokkal és nem hordja magasan az orrát egy ilyen kicsiny faluban, mint amilyen ez a Bözöd. Miért, maga úgy látja, hogy én másféle ember vagyok, mint Dániel? És magasan

hordom az orromat Bözödön? – nézett reám kérdő tekintettel a testes asszony. Mondom, én ezt nem úgy látom, mert ahogy elnézem, a ruhája sincs kirakva mindenféle cifrasággal és gyöngyökkel. Erre azt mondja a testes asszony, hogy csak térjünk vissza Sámuelhez, mert vannak ott még tisztázatlan részek. Mit jelent például az, hogy ez a Sámuel nem csak parasztokkal, de nemtelenekkel is társalkodott? Kik azok a nemtelenek? Mondom, azok alacsonyrendű, pórias népek. Igaz, vannak közöttük hitvány emberek is. De ez a Sámuel azokkal is társalgott, megtehette, mert király volt, s egy király azt csinál, amit akar.

Legnagyobb meglepetésemre azt mondja erre a testes asszony, hogy igaz, ő még csak néhány napja van Bözödön, de máris figyelmeztették, az új tanár itt azt csinál, amit akar. Egyszer magasugrást tanít, máskor, ha kedve tartja, az iskola vécéjét csapkodja egy kalapáccsal, sőt, egy háznál italosan azt is kijelentette, hogy ő király. Mondott maga effélét egy háznál, italos állapotában? Mondom, lehet, hogy ilyesmit is mondtam. De ilyesmit csak ezeknek a régi könyveknek a hatása alatt mondhattam, mert amint látja, nagyon el vagyok mélyedve a régi könyvek olvasásában. És ehhez még azt is hozzá kell tenni, hogy igen erős pálinkát adtak, s én az erős pálinkát soha ki nem állhattam.

Csak egy csepp a szemem

A sok régi könyv olvasása kimerítette a szemem. Egyik reggel arra ébredtem, teljesen be van dagadva. El is utaztam Vásárhelyre, a patikába, hogy valami orvosságot vegyek.

Mondom a patikusnőnek, szemcseppért jöttem. Azt kérdi a patikusnő, mire kell nekem a szemcsepp. Mondom a patikusnőnek, a szememre kellene, tessék nézni, már csak egy csepp a szemem. Be van dagadva, s még fáj is. Azt kérdi a patikusnő, mitől dagadt így be a szemem, megütöttem-e, vagy a sok nézéstől van az a bedagadás, hogy csak egy csepp a szemem. Mondom, a sok nézéstől van. Megviselte a szemem a sok nézés. És mit szoktam nézni, úgy általában, hogy úgy kifárasztom a szemem, kérdi a patikusnő. Mondom, úgy általában a házakat nézegetem, az utcán járó népeket, elmenő buszokat, galambokat, mikor mi kerül elém séta közben. Na, igen, még a virágokat is szoktam nézegetni. És sokat olvasok mostanában. Különösen régi könyveket.

És tévét nem nézek soha, kérdi a patikusnő. Mondom, azt nem, mert engem csak földrengések és árvizek érdekelnek. Azok pedig nem mindennapos jelenségek. Jól teszem, ha nem nézem a tévét, mondja a patikusnő. A tévé nem való az én bedagadt szememnek. De vigyázzak a házakra, az utcán járó népekre s a virágokra is. Mert például a piros szín valósággal idegesíti az ember szemét, ugye, azok a spanyol bikák is attól lesznek idegesek, a piros színtől. És ugye, vannak piros színű házak, buszok és viseletek is. Ha effélét látok, fordítsam el a fejem. Még a lányok fodros szoknyájára, s a hajukba tűzött bokrétára se nézzek. Semmire, ami egyszer piros. A galambokra nézhetek nyugodtan. Mert azok szürkék. És mindenre, ami egyszer zöld. A zöld szín megnyugtatja a szemet. És persze, az a szemcsepp is jót tesz, amit most ő ad nekem. Csak szíveskedjek betartani, amit a színekről mondott.

Az esettel kapcsolatban csak megemlítem, hogy beszélgetésünket nagy figyelemmel hallgatta végig a patika őriző embere. És követte minden lépésemet, amíg a szemcseppel a pénztárig mentem, s annak árát kifizettem. Szép, fehér köpenyben állt ott az őriző ember, s hogy nagyon vigyáz mindenre, azt a bedagadt szememmel is észrevettem. Gondoltam, nem megyek ki szótlanul, mondom ennek az őriző embernek, sok a rabló manapság mindenfelé... Ezek képesek elcsenni a szemcseppet is, ha nem tetszik vigyázni...

Maga szokta nézni a tévét uram? – kérdezte ez az őriző ember. Mondom, nem szoktam, az nekem szigorúan meg van tiltva. Mert be van dagadva a szemem. Nem tetszett hallani, mit mondott nekem az imént a patikusnő? Hogy ne nézzek tévét. Nem tetszett hallani? Látszik, hogy nem nézi a tévét uram, mondta az őriző ember. Van magának fogalma, micsoda tolvajlás folyik? Miféle beszéd az, hogy ezek képesek elcsenni a szemcseppet is? Itt nem csak szemcsepp van, hanem krémek, sprék, drága illatok, azt hiszi, szemcseppből áll a világ?

Mondom ennek az őriző embernek, én nem hiszem azt, hogy csak szemcseppből áll a világ, de mégis úgy gondolom, azért a rablók szeme is be tud gyulladni. És olykor szükségük lehet egy kis szemcseppre. Nekik sem könnyű. Sokat kell nézni, figyelni, hogy kilessék, miképpen lehet lopni, rabolni. Különösen, ha ilyen tisztességes őrrel van dolguk. Mert én innen egy árva szemcseppet nem tudnék kivinni anélkül, hogy ő észre ne venné. Még szerencse, hogy nem nézek tévét, így azt sem tudom, hány rabló lehet itt, a környéken. Sokan lehetnek. Mert az Ali Babában is voltak vagy negyvenen, ha jól emlékszem... Azóta pedig meg is sokasodhattak, ha már a tévébe is jut belőlük...

Úgy jövök ki a patikából, vigyázva a lépcsőnél, orra ne essem. Még el is törhetem a szemcseppes üveget. Csak a lábam elé nézek, nehogy valahol, valami pirosra tévedjen a szemem. És az jut eszembe, hogy azok a spanyol bikák is attól lesznek idegesek, a piros színtől. Aztán elgondolom, ennek az éber patikaőrnek sem lehet már nyugalma miattam. Hátha épp én vagyok a negyvenegyedik rabló...

A síplik-ügy kirobbanása

Dániel utóda, a testes asszony sokáig talpig feketében járta a bözödi, hitvány utakat. Többször lehetett látni, amint bemegy a néptanács vagy a rendőrség épületébe. Mindig gondosan letisztította sáros cipőjét az ajtó előtt, s nagyokat köszönt a ki- és bejáró népeknek.

Egy napon egyenesen hozzám jött, az iskolába. Azt mondta, nagy bajban van, mert fönnakadt egy furcsa szó jelentésén, s szeretné, ha azt kikeresném valami lexikonban. Mert nekem vannak ám régi könyveim. Kérdem, mi lenne az a szó. Azt mondja, az a szó a síplik. Mondom, azt a szót hiába is keressük a lexikonokban, mert azt csak egy felsősófalvi tanítónő ismeri. És én. Más senki. Azt mondja, akkor ő jó helyen jár, mert a síplik-ügy éppen Felsősófalván robbant ki. Mégpedig egy Éva nevezetű tanítónő ejtette ki a száján, egy évvel ezelőtt, amikor kinevezték abba a faluba. Mondom, szóval kirobbant az a síplik-ügy... Azt mondja, az ki. Annyira kirobbant, hogy most már a felsőbb szervek is foglalkoznak ennek az Éva nevezetű tanítónőnek az elejtett szavával. Mert egy fontos és megbízható mozgalmi ember szerint a síplik nem más, mint egy titkos szó. És ez az Éva nevezetű tanítónő úgy tesz, mintha nem tudná, miről kérdezik. Csak naphosszat sír és hallgat, amikor behívják, hogy tisztázzák, mire vonatkozik ez a szó, hogy síplik. Nagy szerencséje van most magának, hogy az előbb bevallotta, nem titkolta el előttem, tudja, mi az a síplik. Mert a szerveink egyszer úgyis reájöttek volna az igazságra. A szálak pont ide vezetnek, Bözödre.

Aztán kis fejtörés után azt mondja, keressünk magunknak egy csöndes zugot, ahol nem zavar minket senki. Mert ez az Éva tanítónő már nem aktuális, átlépett rajta az idő. Ez az egész síplik-ügy ettől a pillanattól kezdve áthelyeződött ide, Bözödre. És én vagyok az az ember, akit ez a dolog közvetlenül érint.

Kérdem, hát miért pont engem érint ez a dolog, mi közöm van nékem a síplikhoz, életemben nem volt senkihez egyetlen titkos szavam. Könnyen találtunk magunknak egy csöndes zugot, ahol nem zavart minket senki, mert üres volt egy osztályterem. Leültünk oda, szemtől szembe. Azt mondja ez a testes asszony, miért állítom azt, hogy életemben nem volt nekem senkihez titkos szavam. Mert ő tudja, Felsősófalvára is büntetésből helyeztek engem. Írják a hivatalos papírok. Maguk ott, Kolozsváron forrongtak ötvenhatban. Annyira forrongtak, hogy a társai már rég a rácsok mögött vannak. És azt is tudják, hogy én miért nem kerültem a rácsok mögé. Mert én nem vettem részt a házsongárdi temetőben halottak napján, hanem elmentem egy bőrönd gyertyával Siménfalvára. Azt is tudják. Értsem meg, hogy a szervek mindent tudnak. Csak azt az egyet nem tudják még, hogy mi a jelentése annak a titkos szónak, hogy síplik. Na, ezt magyarázza meg most nekem, nem hallja senki. Mondom, jól van, megmagyarázom. De előre megmondom azt is, hogy az én magyarázatommal a síplik-ügy nem lesz teljesen elintézve. Mert az egy roppant szégyenletes ügy...

Az úgy volt, hogy amikor én Felsősófalvára megérkeztem, s jelentkeztem az iskolában az igazgatónál, két újonnan jött tanítónő épp indult szállást keresni. Mert nem volt ahol aludjanak és már esteledett. Azt mondta az igazgató, menjek én is velük, keressünk magunknak szállást. És nézzünk be először egy Katalin nevű tanítónőhöz, aki már néhány napja itt van és talált magának egy rendes szobát egy családnál. És elindultunk négyen, házról házra, hol lenne egy kiadó szoba.

Több helyen azt mondták, üres szobájuk van, de nincs benne kályha, s jön a tél, ott lakni nem lehet. Márpedig ők kályhát nem vesznek, mert az az első szoba, ahová csak nyáron ha bemennek valamiért. Azért nincs is kilyukasztva a szoba mennyezete, mert ahová nem kell kályha, minek lyukasztanák ki a szoba mennyezetét?

Egyszer, egy háznál azt mondták, nekik van kiadó szobájuk, kályha nincs benne, de azt könnyen lehet venni. Ez az Éva nevezetű tanítónő fölnézett a szoba mennyezetére, összecsapta a tenyerét és boldogságában azt mondta, Istenem, micsoda szerencse, hát itt van síplik. Nem kell kilyukasztani a mennyezetet. És mondta, hogy ő máris megy a boltba, kályhát venni. Ez a síplik-ügy. És ez a síplik nincs benne a lexikonokban, mert ez az Éva a saját falujából hozta magával ezt a szót. Az ő falujában sípnak nevezik a kályhacsövet, s a lyukat, amit a mennyezetbe szoktak fúrni, azt pedig liknak hívják. És boldog is volt ez az Éva Felsősófalván, mert kályhát vett magának, a kályhacsövet a házigazda fölnyomta a kész lyukba, s a szállás dolga el volt intézve.

Abban az esztendőben sokszor emlegettük, milyen nagy dolog, ha egy frissen kihelyezett tanár, vagy tanító olyan kovártélyt talál magának Felsősófalván, ahol még síplik is van. Egy napon maga a tanfelügyelő jött el a faluba, érdeklődött, hogy érzik magukat a tanügyi káderek. Mi pedig elmeséltük, hogy jártunk a síplikkal. Ő pedig azt mondta, jelenteni fogja a felsőbb szerveknél, micsoda szégyen, ha egy faluban úgy várják a tanítót, hogy örülnie kell annak is, ha talál magának egy szobát, ahol ki van fúrva a mennyezet. Később síplik-ügy lett a történetből, de már úgy állították be az egészet, hogy államellenes, reakciós, sötét erők mesterkednek a faluban, azt terjesztik, hogy hitvány a rendszer.

A testes asszony csak kopogtatta az asztal lapját egy piros ceruzával és hallgatott. Azt vártam, örül, hogy megoldódott a síplik-ügy, s le is zárjuk. De ő nem zárta le. Azt kérdezte, nekem mi a véleményem a rendszerről, eltekintve a síplik-ügytől. Hitvány ez a rendszer, vagy nem hitvány. Én is kezdtem kopogtatni az asztal lapját az elhanyagolt, hosszú körmeimmel. És hallgattam. Aztán ő szólalt meg. Okosan kitalált mondatot rakott össze hirtelen.

Azt mondta, úgy veszi észre, hogy én most is legszívesebben elindulnék a falumba egy bőrönd gyertyával.

Verebek a templomban

Ahogy teltek a napok, ez a testes asszony egyre világosabb ruhát kezdett viselni. Ennek én nem örültem, mert a napok teltével, ez az asszony egyre sötétebb hírekkel érkezett Bözödre. Egy napon hanyag mozdulattal vetette oda a táskáját egy félreeső székre. Mély lélegzetet vett, mintha az utolsó volna, nagyot sóhajtott és megállott előttem. Azt mondta, tegnap járt Felsősófalván. Én ebbe máris beleszóltam, mondtam, keveset jár oda, mert aki többször jár, tudja, hogy azt a falut a helybéliek egyszerűen Fessőnek nevezik. A rövidség kedvéért. Ő legyintett, s folytatta, amit elkezdett.

Éppen a síplik-ügyet akarta végérvényesen lezárni, de ez nem sikerült, mert nem találta Éva tanítónőt az iskolában. Mondom, lezárhatta volna nélküle is, mert kicsi a falu, s a titkok madarai nem tudnak fészket rakni egy kicsi faluban. Az lehet, mondta a testes asszony, de jó, hogy a madarakat említettem. Mert most éppen madarakról fogunk mi ketten beszélgetni. Pontosabban verebekről.

Nem lehetett rossz a kedvem, mert erre azt válaszoltam, állítólag a veréb nem madár, s azt a beszélgetést mi rövidre tudjuk fogni. Ismét elhúzódtunk egy csöndes helyre. Azt mondta nekem ez a testes asszony, ne vegyem rossz néven, de ő Fessőn azt tudta meg rólam, hogy szó szerint idézve „jómadár” voltam én abban a faluban. Mármint a tavalyi esztendőben. A tanárságomban hibát nem találtak, de azt fölfogni nem tudták, miért hajkurásztam a verebeket a templomban. Erre adjak most magyarázatot. Miért hajkurásztam a verebeket. Pont a templomban? Tanár létemre. És egyáltalán igaz-e, amit az ottani emberek beszélnek rólam, vagy csak kitalálták unalmukban?

Mondom, ezt nem kitalálták, ez a tiszta igazság. Valóban hajkurásztam a verebeket a felsősófalvi templomban. De csak egyszer. És kivel hajkurásztam a verebeket a helybéli pap tudomása nélkül? – kérdezte a testes asszony. Mondom, ez sem titok abban a faluban. Egy Somai nevezetű tanítóval hajkurásztuk a verebeket. És mondja, templomjáró ember volt ez a Somai, mint maga, vagy csak véletlenül tévedtek be abba a templomba, kíváncsiságból, hogy vannak-e verebek a templomban? Mondom, ne tessék haragudni, de én ebben a hangnemben nem tudok beszélgetni. Ilyenkor fölfut a fejembe valami idegesség és összekeverem a valóságot a kitalált dolgokkal. Magát pedig a valóság érdekli, nem pedig a kitalált dolgok.

Nyugodjak meg, mondta a testes asszony, mondjam meg a tiszta valóságot, kíméljem meg őt a sok utazástól. Mert minden új információ miatt neki föl kell utaznia Felsősófalvára. Rendben van, mondtam. Az az igazság, hogy az iskola igazgatója elhatározta, nem megy nyugdíjba anélkül, hogy valami szép cselekedet ne maradna utána abban a faluban. Összehívta a fiatalokat, s eldöntötték, híres kórust alakítanak, ha már olyan szépen tudnak énekelni a kocsmában. És mi kell a fiatalokon kívül egy kórus megalakításához? Hangvilla. Az egész faluban nem volt egy árva hangvilla. Csak olyan villa, amivel a trágyát szokták kihányni az istállókból.

Egy napon behívott minket ezzel a Somaival az irodájába, elővett egy szép hegedűt, s azt mondta, menjünk be a templomba és hangoljuk be azt a hegedűt a bécsi Á szerint. Mert van a templomban egy jó harmónium, s azon megtaláljuk, hol van a bécsi Á. Ő ezt a műveletet nem végezheti el, mert egy igazgató, ebben a politikai helyzetben, különösen nyugdíjazása előtt nem mehet be egy templomba. Semmi szín alatt. Mi elvállaltuk a stímolási megbízatást. Ez a Somai azt hitte rólam, tudom, hol van a bécsi Á a harmóniumon. Én pedig ugyanezt tételeztem föl róla.

Ott álltunk tanácstalanul a harmónium előtt és néztük egymást. Somai pötyögtette ugyan a billentyűket, de fogalma sem volt arról, melyik a bécsi Á. Közben csavargatta a hegedű

kulcsait, hogy mégis, valami elfogadható hangok jöjjenek ki belőle. Az oda begyűlt verebek röpködtek a fejünk fölött, ez Somait idegesítette, s azt mondta, zavarjuk ki innen őket, legalább ennyi hasznunk legyen, ha már itt vagyunk, a templomban. És én segítettem Somainak a verebek hajkurászásában. Mert barátomnak tekintettem őt. És ő is engem. Azért is jártunk esténkint együtt a helybéli kocsmába.

És mi lett abból a kórusból, kérdezte a testes asszony. Mondom, lehet, most is énekelnek azok a lelkes fiatalok. De nem biztos, hogy a bécsi Á szerint. És az ő dalaik is összevissza szállanak a falu fölött, akár azok a verebek a templomban.

Sósborszeszes lövöldözés

Egy napon egészen világos ruhában érkezett a testes nő Bözödre. Amint belépett a tanáriba, fölálltam asztalomtól, s indultam is a megszokott, csöndes helyre. Ahol bennünket nem szokott zavarni senki. Azt mondja, ugye, sejtem, hogy újabb baj van velem. Mondom, ezt nem sejtem, hanem biztos vagyok benne. Fessőről érkezett? – kérdem. Azt mondja, onnan, Fessőről. Elővett egy megkezdetlen, nagy, pirosfödelű füzetet és letette maga elé az asztalra. Azt mondja, ezt ma teleírjuk. Mert most már nem síplikról van szó, sem pedig verebek hajkurászásáról. A fönnálló rendszer fegyveres megdöntésére irányuló készülődés és más emberiség elleni terveim terhelik a múltamat. Tulajdonképpen egy sötét, rácsos pincében lenne most a helyem, valahol, messze, nem pedig Bözödön. De véle nagy szerencsém van, mert azt bízták reá, hogy egyelőre pontosan jegyezze föl az egy évvel ezelőtt, Felsősófalván elkövetett bűneimet.

Mondom, ezeket én most szívesen elmesélem, mert jó hangulatban vagyok, s az ő világos ruhája is csupa nyugalmat, s vidámságot áraszt. Melyek lennének azok a megemlített hitványságaim? Azt mondja, kiderült, hogy azzal a Somaival maguk szétlőtték a falu határát, s ha nem fogyott volna el a lőszerük, elmentek volna Atyhába s Firtosváraljára is. Hogy ott is szétlőjenek mindent. Na, mit szól ezekhez a vádakhoz, igazak-e vagy nem igazak. Mondom, ezek igaz és helytálló vádak. Kivéve Atyhát és Firtosváralját. Mert oda nem számítottunk menni. A sáros és köves út miatt. Mi teljességgel meg voltunk elégedve a falu határával. És nem födi a valóságot az sem, hogy az egész határt szétlőttük volna Somaival. Csupán egy kicsiny részét lőttük szét. Igaz, azt nagyon.

Azt mondja, akkor kezdjük a történetet a legelején, és ki ne hagyjunk semmi fontos részletet, mert Kulcsár elvtárs megmondta a rajonnál, a részletekben szokott megbújni az ördög. Mondom, jó. Nem hagyunk ki semmi részletet. Ott laktam Engi Zsigabá házában, ahol nékem mindig adtak friss tojást, szalonnát és piros hagymát. Ha nem kértem, akkor is. Azt mondja a testes nő, ezeket a jelentéktelen dolgokat, mint amilyen a piros hagyma s a tojás, azokat hagyjam ki, nem képes ő mindent ennyire aprólékosan följegyezni. Térjek a lényegre. Mondom, van nékem egy bevált módszerem a följegyzésekre nézve, ha azt elfogadja, úgy megy minden, mint a vízfolyás. Csak annyit írjon fel, hogy Engi Zsigabá, s tegyen egy nyilat utána, majd azt, hogy étkezés. Ha akarja, szólok, mikor tegyen nyilat. Jó, mondja, próbáljuk meg.

Volt Engi Zsigabának egy dohos pincéje, s az a pince tele volt sósborszeszes üvegekkel. Az étkezés után tegyen egy nyilat, s utána azt, hogy sósborszesz... Engi Zsigabának fájós volt a dereka egész életében, ezért gyűlt össze a pincéjében az a rengeteg sósborszeszes üveg. Kérdi, tegyen-e nyilat. Mondom, majd én szólok, amikor tegyen. Egyszer ez a Somai azt mondta nekem, menjek véle a határba, lövöldözni. Nyíl, Somai, nyíl, lövöldözés. Kérdem Somaitól, miért kell nekünk a határban lövöldözni. Azt mondja, hazafiságból. Nyíl, hazafiság. Aztán elmondta Somai, hogy ő a helybéli céllövészet felelőse. Hoztak a tartománytól egy vadonatúj céllövő puskát, s egy csomó lőszert. Nyíl, tartomány, lőszer. Az volt a Somai föladata, hogy készítsen egy nagy listát a fiatalokról, akik hajlandók céllövészetre járni. Nyíl, fiatalok. De nem jelentkeztek, csak néhányan. Azokat is letiltották a szüleik, mert sok volt a mezei munka. Erre behívták Somait a tartományhoz és jól leteremtették, miért ilyen tökéletlen és azt mondták, két hét múlva ellenőrzik őt, s ha akkor is lesz még megmaradt lőszer, meggyűlik a baja. Nyíl, fenyegetés.

A testes asszony azt mondta, itt álljunk meg. Mert a fenyegetés szó nem jó. Helyette ő inkább azt írná, hogy szóbeli figyelmeztetés. Mondom, nagy igazsága van magának, mert a mi rendszerünkben nem fenyegetnek senkit az égvilágon. Hanem csak gyöngéden figyelmeztetik

a népeket, ha úgy látják, hibáznak a népek. Persze, hogy azt kell odaírni a nyíl után, hogy figyelmeztetés. És folytattam a vallomásomat.

...Erre Somai két gyermeket kijelölt az osztályából, hogy cipeljék a lőszeres ládát, s elindultak a határba. Kiérvén a határba, Somai nekifogott a lövöldözésnek. Lőtt mindenfelé. Még a fölötte elszálló madarakra is. Nyíl, madarak. Hazatérve a határból, Somai készített egy hosszú listát. Kitalált nevekből. És amikor jöttek őt ellenőrizni a tartománytól, s látták, hogy mind egy szálig elfogyott a lőszer és lista is volt a céllövőkről, megdicsérték Somait. És hagytak néki még két láda lőszert. Nyíl, dicséret, névsor.

Azt mondja a testes asszony, egészen jó ez a módszer, csak néhány szót jegyzett le és már érti, miről van szó. Csak azt nem tudja még, hogy miképpen kerülnek ide a sósborszeszes üvegek.

Mondom, nyíl, üvegek. Most következik az én történetem.

Mert én nem tartottam helyénvalónak, hogy bárki is csak úgy, vaktában lövöldözzön a határban. Mert könnyen eltalálhat valakit egy gellert kapott golyó. Nyíl, gellert kap. Kérdem, tetszik tudni, mi az, ha gellert kap egy golyó? Azt mondja, most hallja először... Az annyit jelent, mondom, hogy megütközik valamiben a golyó, eltér a trajektóriától és oda megy, ahová akar. Azt mondja a testes asszony, megint elővettem neki egy ismeretlen szót, le sem tudja írni, hogy trajektória. Mondom, nem baj, mindent nem tudhat a hadi tudományokból egy női személy. Szóval, azt mondtam Somainak, szívesen elmegyek én is célbalőni, de akkor legalább legyen cél. Amire lőjünk. És hagyjuk békében a fölöttünk röpülő madarakat. És én azt javasoltam, legjobb, ha visszük magunkkal a sósborszeszes üvegeket. Célnak. Nyíl, cél, üveg. És cipelték utánunk a gyermekek a lőszeres ládákat, s azt a rengeteg sósborszeszes üveget. Ki a határba... Tegyen e nyilat? Mondom, még várhat vele. Kiérvén a határba, kerestem egy olyan beomló, köves martot, ahol nem jár soha senki. Még megközelíteni is alig lehet. Mondtam Somainak, itt fogunk célba lőni. És sorra szétlőttük az összes sósborszeszes üveget.

Ezeket az üvegszilánkokat fedezték fel később a helybéli parasztok, s azt mondták, ők effélét nem láttak még a világháborúban sem. Pedig ott is lőttek eleget. És jelentették a hatóságnak. Kiderült a kitalált nevekből csinált névsor és lőttek Somainak is. Vagyis megdicsérték és szépen leváltották. Nyíl, üvegszilánk, leváltás...

Mondom a testes nőnek, nem tartja érdekesnek, hogy ha valakit nagyon megdicsérnek, le is váltják utána. Azt mondja, nekem jó megfigyelő képességem van. De az a módszer, a nyilakkal, az olyan jó, hogy ha van kedvem hozzá, meséljek még, élvezet följegyezni abba a piros füzetbe. És nem is árt, ha tele van följegyzéssel az a füzet, mert ha csak nyilak vannak benne, őt is megdicsérik, s utána már tudjuk, mi következik.

Elrajzolt angyalok

Tulajdonképpen jó életem volt nekem Bözödön. Az iskola közel volt a kocsmához, ahol laktam, s majdnem mindig azt tanítottam, amit akartam. Amikor nem volt kedvem semmihez, elővettem egy fehér papírt és rajzolgattam valamit reá. Húsvét előtt nyulakat és tojásokat rajzoltam. Csak úgy, a magam kedvtelésére. Egyszer egy tojásra a Dániel arcát is megmintáztam. Majdnem tökéletes lett a Dániel feje. Csak egy kicsit oválisabb, mint a valóságban, de ez a tojás formája miatt volt.

Törtem a fejem, miért hagyta el Dániel Bözödöt oly hirtelen, mi dolga lehet a világban. Sajnáltam ezt a Dánielt. Főleg azért, mert nem vette el Terézt. Pedig Terézből jó feleség lett volna. És rengeteg kompótot tett el télire. Szépen megvetett ágy volt a szobájában, tele díszes párnákkal, s az üveges polcokon csillogtak a boros és pálinkás poharak.

Ennek a Teréznek még arra is gondja volt, hogy legalább havonta egyszer megkérdezze tőlem, hogy van Piroska, ír-e nékem levelet, s ha letelik ez az esztendő, mihez kezdek ebben az életben. Olykor csak annyit válaszoltam, hogy lesz valahogy, Teréz...

Karácsony táján angyalokat rajzoltam. Ha egy angyal jól sikerült, fölrajzoltam egy nagy, havas fenyőfa tetejébe. Hogy jól láthassa a falut. Mert ha volt még hely a papíron, Bözödöt is oda tettem, alulra, legyen amit őrizzen ez az angyal. Játékból megpróbáltam a testes asszonyt is megkomponálni. De már a ruházatánál megakadtam. Fekete legyen-é vagy fehér a ruházata. A feketét elvetettem. Hogy néz ki egy fekete angyal? A fehér ruha sem állt jól rajta semmiképpen. Viszonylag jól tudtam rajzolni, de ennek a testes asszonynak az arcát nem sikerült összeraknom. Legalább tíz arcképet készítettem róla. Tíz angyal-képet. Megnéztem őket többször, aztán megállapítottam, ezek mind elrajzolt angyalok. Összegyűrtem ezeket az elrajzolt angyalokat, s megcéloztam a papírkosarat. Nem találtam el. Ott is hagytam őket, ahová estek.

Jött Teréz és fejét csóválva mondta, nagy a rendetlenség körülöttem. Mondtam, nem körülöttem van rendetlenség, hanem énbennem, Teréz. Semmi formája nincs az életemnek mostanában. És elrajzolom az angyalokat is. Azt mondja, akkor rajzoljak mértant. Mert a mértanban leginkább csak egyenes vonalak és körök vannak. Azokat nehéz elrajzolni. Jó ötletnek tartottam, amit Teréz mondott. Másnap szóltam a gyermekeknek, ma nem magasugrást, hanem mértant tanulunk. Amikor egy nagy léniával kiléptem a tanári szoba ajtaján, hát jő a testes asszony. Kérdi, hová igyekszem azzal a hatalmas léniával, mert a magasugráshoz eddig egy szimpla karót használtam. Mondom, ma mértan lesz, nem magasugrás. Mértan? – csodálkozott a testes asszony. Hát magának a képesítése nem a mértanra szól. Mondom, eléggé meggondolatlanul, hogy magasugrásra sincs nekem semmiféle képesítésem, de ebből még baj nem lett soha. Na, akkor ha megengedi, bemennék én is arra a mértanra. És beült a leghátsó sorba.

Mondom a gyermekeknek, köszöntsétek szépen a kedves vendéget, azért jött, mert ő is imádja a mértant. Kórusban köszöntek, jó napot kívánunk! Az órát azzal a bevezetéssel kezdtem, hogy vannak módszerek, amelyekkel az emberi okosságot is lehet mérni. De azok bonyolult módszerek. Inkább képzeljetek el egy tálat, amelyben az ételt szokta melegíteni anyátok. Ha abba a tálba nem ételt teszünk, hanem észt, akkor mit tartunk a kezünkben? Hát egy tál észt, mondta egy talpraesett gyermek. A legelső sorból. Ezért őt azonnal meg is dicsértem.

Fölírtam a táblára, hogy Thálész. Ez a talpraesett gyermek azonnal szólt, hogy nem jól tetszettem fölírni, mert véletlenül odakerült egy h-betű. Mondom, szándékosan tettem azt oda. Mert ez a Thálész egy nagyon nagy tudós volt és mi most éppen az ő tételét, vagyis megfigyelését fogjuk megtanulni.

Hosszú, egyenes vonalat húztam a krétával a táblára. Az egyenes vonal két végére két kicsi tornyot rajzoltam. És elmondtam egy rövid történetet, melyben egy nagyon gazdag ember a halála előtt azt mondta két fiának, hogy ő egy véka aranyat ásott el a két torony közé. Oda, ahonnan az a két torony derékszögből látszik. A véka arany pedig azé lesz, amelyik jó helyen ássa ki a földet, s megtalálja. Ti pedig hol ásnátok, kérdem az osztálytól. De jól figyeljetek, mert ott van a véka arany, ahonnan az a két torony derékszögből látszik.

Egy csavaros észjárású gyermek szerint azt nehéz kiásni, mert a két templom között falu van, a faluban pedig házak. Akárhol nem lehet ásni. Mondtam, igazad van, akkor képzeletben tegyük ki azt a két templomot a falun kívülre. A mezőre. Ahol nincsenek házak. Sorra jöttek a gyermekek, mindenik tett egy pontot a táblára. Oda, ahol szerinte érdemes lenne ásni. Megtelt fehér pontokkal a tábla, s a kréta is fogytán volt. Kérdem, melyik az a pont, ahonnan a két torony derékszögből látszik. Egy gyermek azt mondja, az ő apja asztalos és ezt a dolgot könnyedén elintézné. De ő is el tudná, ha lenne itt egy spárga. És egy gombostű.

Hoztam spárgát, gombostűt és odaadtam annak a gyermeknek. A spárgával kimérte a két templom közötti távolság közepét, s abba a pontba beleszúrta a gombostűt. A spárga egyik végét a gombostűhöz kötötte, a másik végéhez egy krétát szorított, s azzal egy nagy kört rajzolt a táblára. Azt mondta, ez az a kör, ahol érdemes ásni. Mert ennek a körnek minden pontjából nézve derékszögből lehet látni a két tornyot. Ezt ő az apjától tanulta, aki még a vécéjük ülőkéjét is így vágta ki. Na, mondom, ez a Thálész tételéből adódik. Mert annak a körnek az átmérője, amit ide kanyarítottál, az pontosan akkora, mint a két torony közötti távolság. És annak a körnek minden pontjából nézve, a két torony derékszögből látszik. Ügyesek vagytok, mondtam, mára elég mértanból.

Szünet után a testes asszony azt mondta, azért mi vonuljunk el arra a csöndes helyre, ahová szoktunk. Mert ezzel a mértannal baj van. Elvonultunk.

Azt mondja, ő a Thálész tételét most sem érti, de ez nem számít. Az számít, hogy miért mondtam a gyermekeknek, hogy ő a mértant imádja. Ez az imádás szó nem iskolába való. Bözödön amúgy is többféle Istent imádnak a népek, ezt a szót kihagyhattam volna. Továbbmenve pedig, azzal is vétettem, amikor a hosszú vonal végére két tornyot rajzoltam. Mégpedig templomtornyot. Ez világosan látszott. Miért nem rajzoltam inkább tengeri világítótornyot? Mert a mi országunknak szép tengere van, s ott ilyen tornyok is vannak. Mondom, ezek a gyermekek még nem láttak soha tengeri világítótornyot. Különben is az a gazdag ember nem áshatta a véka aranyat a tenger vizébe. Ez igaz, mondta a testes asszony, de azért azt a két templomot is ki kellett költöztetni a faluból. Megmondták a gyermekek. És miféle dolog, hogy most, amikor házakat és gyárakat építünk mindenfelé, odateszi ezeket a tanulókat, hogy templomokat költöztessenek ki a faluból? Egyenesen a mezőre. Ahol semmi keresnivalójuk nincs a templomoknak. A mi mezőinken búza és répaföldek vannak, nem pedig templomok... Ez nagy hiba volt. Még akkor is, ha képzeletben történt a hurcolkodás. Ezeknek a gyermekeknek a képzeletét nem szabad megtölteni templomokkal. Sem pedig arannyal. Az arannyal mindig baj van. Ez nagyon nagy hiba volt! Jobban tenné, ha továbbra is a magasugrásnál maradna.

Mondom, ezt a tanácsát megfogadom. De tegyük fel, ha véletlenül egy tehetséges gyermek a végén akkorát találna ugrani, hogy azzal egy templom tetején is átmehetne, akkor mit kellene szólnom hozzá? Azt, hogy átugorhatna egy szép, tengeri világítótornyot? Erre csak annyit mondott a testes asszony, nem gondolta volna, hogy az ő jóindulatú, építő megjegyzéseit ilyen fölényesen kezelem.

Sokszor eszembe jutott ez a mértan óra. Unalmas, téli estéken egy nagy, bekötött rajztömbbe kecskét, őzet, lovat, házakat rajzoltam. De azokon a hófehér lapokon már nem voltak sem szabályos, sem elrajzolt angyalok.

Álnéven fázósabb az ember

Jön az én elrajzolt asszonyom, a testes. Azt mondja, hideg van. Mondom, hideg. Végigmér, s csak úgy megjegyzi, maga duplán fázik. Mondom, duplán. Egyszer azért fázom, mert hideg van, másodszor pedig nem is öltöztem föl ma eléggé. Azt mondja, ő egészen másra gondolt. Mert eléggé föl vagyok öltözve.

Arra gondolt, hogy személyemben két ember fázik. Vagyis Ferenc, akivel eddig sokat tárgyalt egy csöndes helyre elhúzódva, most pedig egy Artur is fázik. Az én személyemben. Aki most éppen itt ül, véle szemben. Mert most már az is kiderült, hogy én álnéven élek Bözödön.

Ezt hogy tetszik érteni, kérdem az angyalos asszonytól.

Ezt úgy értem, mondja fontos ábrázattal, hogy maga álnéven lövöldözött a felsősófalvi határban, álnéven hajkurászta a verebeket a templomban, Bözödön pedig álnéven tanította a nagyszünetet, a magasugrást. És még azt a két templomot is álnéven rajzolta föl a táblára a tálészféle mértanórán. Ideológiai szempontból helytelenül. Amihez ráadásul nem is volt képesítése. Mondom erre, ez a tiszta igazság. Még azt a közös budit is álnéven csapkodtam. Amikor javítottuk a rozsdás szegekkel. És ahhoz sem volt semmi képesítésem. És ebben a pillanatban álnéven fázom. Mégpedig duplán. Mint Ferenc és mint Artur. Mert most olvastam el a Piroska legújabb levelét, amit Kolozsvárról küldött, s abban úgy kezdi a mondanivalóját, hogy Drága Artur. És én azt is bevallom, hogy álnéven fázósabb az ember. Két név, két fázás. Ezek összeadódnak. Ha összeadjuk a dolgokat, azok általában összeadódnak.

A testes asszony előveszi a nagy, piros füzetét és azt mondja, válaszoljak néhány kérdésére, mert az életrajzomban most már minden össze van zavarodva. Ki az a Piroska, akinek én Artur vagyok? Az-e, akinek én valami Aba Sámuelről írtam egy nagyon hosszú levelet? Mondom, az. Piroska pedig egy gyönyörűséges leányka. Kicsi kontyot visel. És sima hajat. Nem bozontosat. Az egész leányka egy ékszer. Legjobban azt a mozdulatát szeretem, ahogyan a kilincset fogja meg, amikor kinyitja az osztályterem ajtaját a egyetemen. Tudja, volt nekem egy barátom, Nagy Sanyi, akivel minden szünetben ott ólálkodtunk a lépcső mellett és figyeltük a felmenő leánykákat. Hogy melyik lenne nekünk való. Feleségnek. Mert amikor egy leányka megy fel egy lépcsőn, annak minden mozdulata roppant beszédes mozdulat. Egyszer megpillantottam ezt a kontyos leánykát a lépcsőn, s mondtam Nagy Sanyinak, na, ez lesz az én feleségem. És fölmentünk mi is a lépcsőn, s megtudtam, hogy a kontyos leánykát Piroskának hívják. És én mondtam Piroskának, hogy jól vigyázz magadra, Piroska, mert te leszel az én feleségem. Befejeztem az egyetemet, s amint látja, itt vagyok Bözödön, s mi azóta állandóan levelezünk.

Azt mondja a testes angyal, hogy tudja, mi a szerelem, ő is volt fiatal, de most arról van szó, miért vagyok én Artur ennek a kontyos Piroskának? Előtte is eltitkoltam az igazi nevemet? Mondom, én a nevemet nem titkoltam előtte, mert beszélgetni is keveset beszélgettünk. De amikor mi egyszer kiadósabban társalogtunk, azt mondta Piroska, pont olyan a kinézetelem, mint annak a színésznek, akit egy orosz filmben látott. És annak a színésznek Artur volt a neve. És ő ettől fogva Arturnak szólított engem. Azóta, valahányszor levelet kapok Piroskától, mindig Arturnak szólít engem. És én is annak érzem magam. Arturnak. Most is. Amikor duplán fázom. Ennyi az én álnevem története.

Azt mondja az elrajzolt asszony, ez csak nekem tűnik egyszerűnek. Mert azt a postástól kezdve, fel a központig többen tudják, hogy én Artur is vagyok. Márpedig nehezen hihető, hogy Siménfalván valakit Arturnak kereszteljenek. A falusi embernek bőven elég, ha valaki Ferenc. Csak úri házaknál szokás a gyermeknek olyan idegen hangzású nevet is adni, mint

például Artur. Itt valami nincs rendben. Még maga Kulcsár elvtárs is nagyon elcsodálkozna, ha meglátná a maga papírjait, s abban ez az úri név is szerepelne. Arról nem is beszélve, hogy valaki föltehetné a kérdést, honnan tudja a postás, magának hány neve van? Mert minálunk a levéltitok száz százalékban biztosítva van. Honnan tudná? Vagy maga az Artur nevét is szokta lobogtatni a bözödi gyermekek előtt? Mondjuk, amikor a magasugrást gyakorolják. Szólítja valaki magát Bözödön Arturnak? Ugye, nem szólítja. Mert ha szólítja, akkor azt is ki kell vizsgálni, miért teszi. Ez pedig egy újabb kutatást vonna maga után és neki már elege van belőlem...

Mondom, itt engem senki nem szólít Artur néven. Mert azt a nevet én sehol a világon nem szoktam lobogtatni. De ezen könnyű segíteni. Mert én még a mai napon megírom Piroskának, hogy máskor ne szólítson engem Arturnak a leveleiben. Csak egyszerűen úgy, hogy Ferenc. Vagy legyen Feri.

Na, ezt az egyet nem teheti meg, figyelmeztet a testes asszony. Mert akkor ez a maga Piroskája véglegesen lemond magáról és nem ír több levelet. Márpedig ha őt feleségül akarja venni, akkor nem szabad akadékoskodni olyan semmiségek miatt is, hogy magát miképpen szólítsa meg. És vegye figyelembe, hogy a házasság intézménye fölött őrködnek a mi törvényeink. Úgy, amiképpen a levéltitok fölött is őrködnek. Mondom, milyen szép dolog, hogy ilyen jól meg vannak alkotva a mi törvényeink. Mindenre kiterjed a figyelmük a mi törvényeinknek. A nagy, piros füzetét becsukta a testes asszony, s megkönnyebbülten mondta, ezt is tisztáztuk valamennyire. Mielőtt elment volna, azért megkérdezte, milyen kinézetűnek festette le az én Piroskám azt a filmbéli orosz színészt, akinek Artur volt a neve. Szép embernek-e, vagy pedig olyan közepesnek, s aprónak, mint amilyen én vagyok. Mondom, nagyon szép embernek festette le. Kékszeműnek és magasnak. Én pedig sem kékszemű, sem pedig magas nem vagyok, azt láthatja.

Azt mondja, ő azon is sokat tűnődött már, hogy egy ilyen alacsony termetű ember, mint amilyen én vagyok, miért választotta pont a magasugrást bözödi tantárgynak. Mert a magasugrást kizárólag magas embereknek találták föl. Mondom, erre is pontos választ tudok adni. Azért szeretem én a magasugrást, mert középiskolás koromban rajoni bajnok voltam ebben a sportban. Ennek pedig az a magyarázata, hogy aki nálamnál magasabbra tudott volna akkor szökni, annak a verseny előtt kibicsaklott a lába. Erről a bajnoki címről még diplomát is kaptam. Egyszer a színes diplomámnak a hátára föl is írtam azt a három betűt, hogy RMB. Ez azt jelentette, hogy rajoni magasugró bajnok.

Úgy láttam, ezen a napon nagyon meg volt elégedve velem ez a testes asszony. Mert azzal búcsúzott el, hogy felőle immár viselhetek akárhány álnevet, ő tudja, mi az igazság, de azért ebben a nagy hidegben csakugyan viselhetnék melegebb ruhát. Mert hideg van. Mondtam, az van. Hideg. És minél több neve van az embernek, annál inkább fázik.

Helybéli kocsma

Már úgy látszott, szent béke telepedett reánk. A testes asszony egyre ritkábban keresett engem a bözödi iskolában. Ha jött is, inkább Teréz tanítónővel beszélgetett. Főleg fontos női semmiségekről tárgyaltak. Mint amilyen a sima és a nádli. Vagy az, hogy szoktak-e más időkben ilyen kiadós hidegek lenni Bözödön. Mert azért a hidegre is szükség van a természetben. Elpusztítja a kártevőket, nem romlik meg a padláson füstölődő kolbász és májas. Nagy hatalma van a füstnek, állapították meg egyhangúlag és egyetértésben. De amint a kéményfüst végtelen fontossága került elő, azzal együtt az én hitvány szokásaimat is elővették.

Az elrajzolt asszony szerint a kocsmák füstje, az más. Az hitvány, egészségtelen füst. Teréz tanítónő szerint még büdös is a kocsmák füstje. És beleivódik a függönyökbe. Télen pedig körülményes a függönyök mosása. A szárítás miatt. Éppen elgondoltam, vajon ki füstölheti tele a Teréz tanítónő lakását, s főleg a függönyeit. Mert ő biztosan nem.

Ezt a találgatásomat a testes asszony szakította meg. Felém fordult és kijelentette, rajtam is mindig érezte a kocsmák füstjét. Ahányszor elhúzódtunk az üres osztályterembe, mindig érezte rajtam a kocsmák füstjét. Csak röstellte, hogy megemlítse. Most pedig, tudomására jutott, hogy túlságosan sok időt töltök a helybéli kocsmában. Ráadásul nem tanárember társaságába illő, kétes egyének között. És meg is kérdezte, jól hallotta-e, amit hallott rólam, vagy pedig ez a dolog el van túlozva.

Mondom, ez a dolog nincs eltúlozva. Ebben a helybéli kocsmában inkább szolokmai nótákat énekelnek, és én nagyon megszerettem a szolokmai nótákat. Még azok a kétes egyének is ilyen nótákat énekelnek. Amikor olyan a kedvük. És én csakugyan túlságosan sok időt szoktam tölteni a bözödi kocsmában. Ezen még én magam is sokszor csodálkozom. Mert az erős pálinkának még a szagját sem tudom elviselni. És a kocsmai füstöt sem szeretem. Valósággal beivódik az ember gúnyájába.

Akkor miért járok oly gyakran a helybéli kocsmába? Kint, a szabadban nem lehet énekelni? Például az erdő alatt? – szögezte nekem a nehéz kérdést a testes asszony. Mondom, két szempontból szoktam a helybéli kocsmába járni. Az egyik az, hogy ott barátságok szövődnek és én szeretem a barátságokat. A másik pedig kizárólag tudományos szempont. Sok olyan tudományos dolgot lehet időnkint hallani a helybéli kocsmában, amit az egyetemen nekünk nem tanítottak.

Hát akkor hozzak fel valamilyen példát egy ilyen tudományos dologra. Ha tudok, szólt a testes asszony, nyomatékkal és fontoskodva.

Mondom, rengeteg példát tudnék fölhozni. Legutóbb a földrengésekről volt szó. Két pálinkázó, füstszagú ember arról társalgott, hogy mi a földrengés és azt miképpen jelzik a tudósok. Mert mostanában divatba jöttek a földrengések. Az egyik azt mondta: vannak gondosan kihegyezett ceruzák, vagy tűk, amelyek a világ különböző pontjain bele vannak téve egy nagy skatulyába. A végük kiáll a skatulyából. Amikor éppen csak megrezdül a föld alattuk, s az óceánok mélyén a fövény, vagy holmi sziklának a darabja, akkor ezek a kiálló, hegyes tűk remegni kezdenek. Mint a részeges emberek kezében a pálinkáspohár.

A társa erre azt mondta, megértette a célzást, de az ő kezében soha nem reszket a pálinkáspohár. És nagy tévedésben van, aki azt hiszi, hogy olyan reszketős ez a világ. És ki is nyújtotta karját, s a kezében lévő pohár meg sem moccant. Jól van, mondta a másik, azért ő folytatja a földrengést, ha már elkezdte. A társa fölhajtotta a pálinkát, s azt mondta, akkor csak folytassad a földrengést, komám...

Van egy kerek valami, olyan, mint a laskanyújtó. Erre fehér papír van csavarva. Erre a fehér papírra azok a remegő, kihegyezett tűk vékony tornyokat rajzolnak. És mélységeket. A szakállas tudósok pedig jönnek, fölteszik a legerősebb szemüvegüket és nézik a vékony tornyokat és mélységeket. Ebből azonnal megállapítják, van-e földrengés, s az körülbelül mekkora. Akkor pedig egy finom collstokkal megmérik a tornyok magasságát, utána a mélységeket és közlik a világ népeivel, hogy mit állapítottak meg. Mi pedig onnan tudjuk, hogy földrengés volt, hogy hintázik a lámpa a mennyezeten, zörögnek a poharak a polcokon, s repedeznek a falak. Vagy csak akkor vesszük észre a földrengést, amikor már mi is ott vagyunk az összeomlott házak alatt. Már aki észreveszi. Ilyenkor nemesített, iskolákat végzett kutyák jönnek körénk és szaglásznak, rohangálva a romok között. Ha valahol szuszogást vesznek észre, elkezdenek éktelenül ugatni és csóválják a farkukat. Aztán aki él s szerencséje van, megmenekül. Aki nem él, az olyan meg van halva. Ez a földrengés. És azt úgy állapítják meg, ahogyan ő elmondta.

Legutóbb ezt a tudományt tanultam a helybéli kocsmában, mondtam a testes asszonynak.

Ez a Teréz közelebb lépett a kályhához, s úgy állott meg, hogy ne lássuk teljes egészében az orcáját. Mert nehezen tudta kacagás nélkül megállani a földrengéses történet hallgatását. Még az orrát is belefújta egy mezei virágokkal televarrt, szépen kivasalt zsebkendőbe... Szóval, maga ilyen tudományokért jár főképpen a helybéli kocsmába, mondta csöndes csodálkozással az elrajzolt angyal. Mondom, főleg ilyesmikért. Erre azt válaszolta, most már kezdi érteni a Thálész tételét is. Mármint annak azt a részét, amikor affélét mondtam a gyermekeknek a mértanórán, hogy képzeljenek el egy tálat, amelyben az ételt szokta melegíteni az anyjuk. Már akkor nagyon gyanús volt az én tanítási módszerem. Most meg azt a nagy tudományt tanulja a helybéli kocsmában, hogy aki nem él, az olyan meg van halva. Jó kis társaság lehet abban a helybéli kocsmában. Sok okos ember. Pálinkával a kezében...

Mondom, bárki tud kifogásolni akármit ezen a világon, ha nagyon akar. De az én falumban még a legkényesebb fehérnépek sem kaptak kivetnivalót abban, ha férjük időnkint eljárt az ottani helybéli kocsmába. Mert aki egy kocsmába be sem teszi soha a lábát, az olyan ember még káromkodni sem tud megtanulni tisztességesen. Márpedig tetszik tudni, milyen az élet. Az emberen sokszor semmi más nem segít, csak egy kiadós, tisztességes káromkodás.

Egy városi nap

Nem nagyon tetszett nekem, hogy a testes asszonynak olyan sok kifogása volt a kocsmába való járásom iránt. Másnap el is mentem Vásárhelyre, hadd lássam, ott milyen a kocsmák világa. Pedig a másnaposságtól még fájt a fejem.

A főtéren találkoztam egy régi barátommal, akit én régen nem láttam. Mondom neki, hogy nekem mennyire fáj a fejem. Azt mondja az én régi barátom, Zoli, nem kell mindenből problémát csinálni. Mondom, milyen igazad van, te, Zoli. Csakugyan nem kell mindenből problémát csinálni. Valószínű, azért szokott fájni az én fejem, mert mindenből problémát szoktam csinálni. Például, miből szoktál problémát csinálni, kérdi ez a Zoli. Mondom, például abból is, hogy miért nem tették bennebb ezeket a házakat, mert igen nagy szorosság van a járdán. Az ember örökösen nekimegy valakinek. Azt mondja erre Zoli, igazad van, ezeket a házakat csakugyan tehették volna bennebb is, akkor az ember nem menne neki örökösen valakinek. Aztán azt mondja, még szerencse, hogy nem Svédországban élünk. Mondom, miért, ott bennebb vannak téve a házak? Azt mondja, nem a házakkal van baj Svédországban, hanem a patkányokkal. Mert szerinte Svédországban éhen is halhatnak a patkányok. Olyan nagy rend és tisztaság van mindenfelé. Nálunk legalább nem tudnak éhenhalni a patkányok. Mert a szemetes kukákat ritkán ürítik, találnak élelmet ezek a szegény patkányok, mégpedig bőségesen.

Mondom ennek a Zolinak, hogy én eléggé furcsának találom, hogy ő a patkányok szemszögéből nézi a világot, nem pedig az emberekéből. Erre azt mondja, teljesen mindegy, milyen szemszögből nézzük a világot. Svédországban a tisztaságból lehet problémát csinálni. Mert ott például egy szimpla gyufaszálat sem lehet eldobni. Önfeledten. Csak járkál az ember egy szimpla gyufaszállal a kezében és nem tudja, hová dobja, ameddig valahol föl nem tűnik egy szemétkosár. Nálunk el lehet dobni akárhol egy szimpla gyufaszálat. Önfeledten. De ha a szemétre gondol az ember, abból is csinálhat problémát. Ha olyan a természete. Legjobb, ha semmiből sem csinál problémát az ember. Mert akkor nem fájdul meg a feje. Mondom, nagyon jó természeted van néked, Zoli. Azt mondja, neki csakugyan nagyon jó természete van. Mert ezzel a jó természetével megkíméli az idegrendszerét. Valósággal spórol az idegrendszerével. És újabban mindenféle spóroláshoz hozzászoktatta magát. Pénzt nem ad ki fölöslegesen semmire. Gázra, villanyra nincs kiadása, mert néki háza nincs. Se semmiféle lakása. Kizárólag a legszükségesebb dolgokra szokott költeni. Vagyis cigarettára és pálinkára. Csak az a baj, hogy megdrágult a cigaretta. S a pálinka is. Ráadásul olyan kocsmába jár, ahová furcsa természetű népek járnak. Ezek között olyan is van, aki nem pökdösi ki magát az utcán, hanem bemegy a kocsmába, azután kezd pökdösni. Mondom, miért jársz te olyan kocsmába, ahol pökdösnek a népek? Nem találsz te egy rendes kocsmát ebben a városban? Ahol nem pökdösnek? Azt mondja erre ez a Zoli, látszik, hogy én nem járok kocsmába. Mert ha járnék rendesen, akkor tudnám, hogy ahol nem pökdösnek, az nem is kocsma. Olyan helyre bemenni sem érdemes.

Sütőtök

Két hét sem múlott el a városi fejfájós napom óta, fölültem egy rozsdás autóbuszra. Hogy megjárjam magam, legalább Erdőszentgyörgyön, s lássak idegen népeket is magam körül. A sofőr pénzt nem akart elvenni tőlem. Azt mondta, Szentgyörgy csak itt van, fölöslegesen ne kotorásszak a zsebeimben, egy utas ide, vagy oda, neki nem számít. És ellenőrök sem járnak errefelé, úgy el van dugva ez a Bözöd.

De én nem szálltam le Szentgyörgyön. Kifizettem az utat Vásárhelyig. A sofőr nem lepődött meg, azt mondta, sokszor van ő is úgy, elindul valamerre és máshová érkezik meg. Vagy haza sem ér, csak másnap. Pedig őt a felesége örökké várja. Ha leszáll az este. Elgondoltam, mi lenne, ha én sem mennék ma vissza Bözödre, mert engem ott nem vár a feleségem. Ha leszáll az este. Már egy szállodát is elképzeltem magamnak, valahol a főtéren, ahol úgy fekszem le, mint egy úr, s a cipőmet is kint hagyom az ajtó előtt. Moziba is elmehetnék, mert ugye, Bözödön mozi nem volt. Még a villanyt sem vezették be.

Megállok egy szép szálloda előtt, s azt látom, hogy egy nálamnál semmivel sem értelmesebb kinézésű ember lökdösi a szálloda hatalmas ajtaját. Nem nyílik. Imádok segíteni a bajba jutott népeknek, ezért közelebb lépek hozzá, kérdem, mi a baj azzal az ajtóval. Azt mondja, nem az ajtóval van baj, hanem azzal a sütőtökkel, amit ideiglenesen letett ide, a bejárathoz. Mondom, de maga mégis az ajtót lökdösi, nem a sütőtököt. Azt mondja, az igaz, hogy ő az ajtót lökdösi, de közben a bakancsával azt a sütőtököt is meg kell tartania, mert különben elgurulna.

Hogy jobban megértsem a helyzetét, meg is mutatja, mi történik, ha csak egy pillanatra nem tartja meg azt a sütőtököt a bakancsával. Már indul is a hatalmas sütőtök a lejtős járdán, ha nem figyelek, még elüti az úton rohanó autókat. De én figyelek, mondom, csak tartsa meg azt a sütőtököt a bakancsával, mert kicsiny bajból szokott lenni a nagyobb baj. Ez mindig így szokott lenni. Azt mondja ez a nálamnál semmivel sem értelmesebb kinézésű ember, hogy na látja, a sütőtök tartása miatt nem jó az ő alapállása. Mert nem tud elegendő erőt kifejteni az ajtó kinyitásához ebben a kényszerűségből kialakult alapállásból. És hogy ő ebből az alapállásból nem tudja olyan erővel meglökni azt a hatalmas ajtót, hogy az ki tudjon nyílni. Mondom, ne erőltesse, mert ez nem egyszerű ajtó, hanem puspul ajtó. Előbb azt kell megnézni, hogy melyik részét lökje meg az ember. Mert ahogy látom, maga azt a részét lökdösi, amelyikre az van reáírva, hogy Pull. Ez a Pull pedig azt jelenti, hogy ott húzni kell, nem pedig lökni. Erre azt válaszolja ez a nálamnál semmivel sem értelmesebb kinézésű ember, hogy ő ezt nagyon jól tudja. Mert neki otthon pont ilyen ajtója van. Az, amelyiken a kertje végében lévő malacokhoz szokott járni. Mégpedig többször naponta. Az is csak úgy nyílik ki, ha egyik felét először meghúzza, s akkor a másik felét jól meglöki. Akkor kinyílik. Mert az is ilyen puspulosan működik. Vagyis ráncigálással.

Mondom, én elhiszem, hogy magának pont ilyen ajtaja van otthon, de azért próbából megnyomhatná, legalább egyszer, azt a részt, ahová az van kiírva, hogy Push. Azt mondja, legyek olyan jó, tartsam meg a sütőtököt, amíg ő azt a Pusht megnyomja. Megtartom a sütőtököt. Amint azt a Pusht kissé félve, könnyedén megnyomja, nyílik az ajtó. Nézzük egymást, s a sütőtököt a nyitott ajtóban, míg kisurran mellettünk egy kis, csavargó természetű huzat.

Azt mondja nekem ez a nálamnál semmivel sem értelmesebb kinézésű ember, hogy ő ilyent még életében nem látott. Még erő sem kellett ehhez a puspulos ajtóhoz. És látom rajta, hogy szégyelli magát. Nagyon. Azt mondja, ha elfogadom tőle, akkor ezt a sütőtököt most nekem is adja. Mert a tudományt ingyen sehol sem adják. És ő tőlem ma rengeteget tanult. Már szinte meg is bántam, hogy nem fogadtam el azt a szép, nagy ajándékot. Mert ha elfogadom, éle-

temben egyszer legalább tapasztaltam volna, milyen óriási hatalma s eredménye van egy kis tudománynak. De az jutott eszembe, ha én ezzel a sütőtökkel visszautazom Bözödre, s a kocsmárosné meglátja, miért utaztam Vásárhelyre, többé nem hozza be nékem a tejeskávét, arra gondolva, hogy meghibbantam. Mert sütőtökből Bözödön épp elég van.

Japán vonatok

Egyik újabb látogatása alkalmával nem vártam meg, hogy bármiféle kérdést föltegyen nekem az elrajzolt asszony. Én tettem föl neki egy kellemetlen kérdést. Azt, hogy milyen meggondolásból, s főleg milyen alapon érdeklődik oly szorgalmasan az életem felől. Mert még Dániel sem kutatta eddig ilyen nagy szorgalommal a múltamat. Pedig őt is onnan küldték Bözödre, a központból. Legföntebb időnkint megkérdezte, hogy érzem magam Bözödön. Én pedig, amiként a japán vonatok járnak, olyan pontosan és következetesen mindig azt mondtam Dánielnek, hogy nagyon jól érzem magam Bözödön. Az ilyen válaszaimra Dániel is mindig a japán vonatok pontosságával azt felelte, akkor rendben van. Mert az a központi elgondolás, hogy az új káderek érezzék jól magukat, s főleg maradjanak is ott, ahol vannak. Az új kádereknek ugyanis megrögzött szokása, hogy ahol nem érzik jól magukat, onnan el akarnak menni. És ezért elárasztják a hivatalos helyeket mindenféle kérvénnyel és folyamodvánnyal. Maholnap a hivatalos helyeken egyebet sem csinálnak, csak a panaszos leveleket rakosgatják egyik fiókból a másik fiókba. Fontossági sorrend szerint. Ez a foglalatosság pedig elvonja a hivatalos szervek figyelmét az új rendszer építésétől.

Én még eleddig semmiféle kérvénnyel vagy folyamodvánnyal nem fordultam hivatalos helyek felé. Ezért csodálkozom, miért engem faggatnak Bözödön az életemről. Mert én csakugyan jól érzem magam Bözödön.

A testes asszony intett, hogy indulhatunk a megszokott, csöndes helyre, s a nagy, piros füzetét is hozta magával. Útközben megemlítettem neki a japán vonatok pontosságát, ami a mi elvonulásunkra vonatkozott.

Amint leültünk, azt mondja az elrajzolt angyal, jól jegyezzem meg, hogy ez a rendszer, amiben vagyunk, ugyancsak a japán vonatok pontosságával épül. Napról napra. Fokról fokra. Tégláról téglára. És én, aki a Thálész tételében is járatos vagyok, tudhatnám, hogy minden építéshez téglára, építőanyagra van szükség. És azokat a téglákat nem lehet hirtelen elővenni a semmiből, amiként a cirkuszisták szokták a galambjaikat előkapni a kabátjuk zsebéből. Elő kell mindent készíteni. Le, az utolsó csákányig, lapátig és meszelőig. Csak így lehet új társadalmi rendszert építeni. Az ő bözödi megbízatása pedig az építőanyag beszerzése. Az új rendszerhez. És ezt jól jegyezzem meg magamnak.

Mondom, most már kezdem érteni, miért jár ő Bözödre. De megjegyeztem azt is, hogy belőlem jó tégla nem lesz. Sem pedig csákány. Legföntebb ugrálni tudok a rendszer építőinek szórakozatására, mert ugye, a magasugrás lett az én fő mesterségem. Erre azt válaszolta a testes asszony, hogy valamit kifelejtettem a fölsorolásból. Ez a valami pedig nem más, mint a meszelő. Mert a központban engem szemeltek ki arra, hogy részese legyek annak az országos meszelésnek, festésnek és mindenféle díszítésnek, ami megadja az építkezés arculatát, kedvességét és otthonosságát. És most felejtsem el a meszelőt is. Legyek vidámabb. Mert nem meszelőt adnak az én kezembe, hanem tollat. És én írásaimmal fogom ékesíteni az új rendszer építését. Mert már a leveleimből, amiket Piroskának írok, azokból is világosan kitűnik, hogy szépen meg tudom fogalmazni a körülöttem lévő világot.

Kérdem, hát kik olvassák az én Piroskához írott leveleimet, amikor a önnálló törvények őrködnek a levéltitok biztonságán? Erre azt mondja az elrajzolt angyal, hogy ez nem reá tartozik. De annyit azért mondhat, hogy minden kiszivárog. Vagy így, vagy úgy, de titokban nem marad semmi. És ezt a dolgot most ne feszegessük. A központi szervek tudják, mi a dolguk. Az én dolgom az, hogy segítsek neki az életrajzom pontos megalkotásában. Mert az

újságíráshoz ma már a legfontosabb a pontos és hiteles életrajz. Az újságíró életrajzában nem lehet egy mákszemnyi fekete folt sem. Különösen, ami a származást és a viselkedést illeti.

Mondom, akkor engem máris ki lehet húzni az újságírás mesterségéből. Mert énnekem sem a származásom, sem pedig a viselkedésem nem jó. Egész eddigi életem tele van fekete pöttyökkel. És nem mákszemnyi nagyságúakkal. Akkora foltok vannak az életemben, mint az öklöm. Ezen felül pedig még hanyag természetem is van. A kocsmában például, ahol lakom, reggelente nem találom a zoknimat. Előfordult már az is velem, hogy sáros kalucsniban jelentem meg az iskolában. Felőlem mindegy, hol van a szemétkosár, én mindent melléje dobok. Szándékosan. Legutóbb még az elrajzolt angyalaimat is oda dobtam. És talán részeges is lettem. Mert túlságosan sok időt töltök a helybéli kocsmában. Egy újságírónak sokat kell utaznia. Legtöbbször vonaton. Szerintem nincs az a japán pontosságú vonat, amit én le ne késnék. Aztán ott van az életemben az a felsősófalvi sok lövöldözés. És templomi verebek hajkurászása. Nem is beszélve arról, hogy mámoros állapotomban olykor királynak képzelem magam.

A borjút nem adjuk el

Arra én már nagyon régen reájöttem, hogy semmi nem tudja annyira nyomni a fehérnépek lelkét, mint a titoktartás. Ha csak mákszemnyi titkuk van, azt úgy hordozzák, mintha egy egész zsák búzát cipelnének a hátukon. Az én elrajzolt angyalom, a testes asszony például, amint megszabadult titkának súlyától, vagyis elárulta nekem, miért kutatja oly szorgalmasan a múltamat, máris futott a hír végig a falun, hogy hamarosan elhagyom Bözödöt. Újságíró lesz belőlem.

Házigazdám, a kocsmáros szólt a feleségének, hogy reggelente olyan kávét hozzon be nékem, amelynek a tetején hab is legyen. Tejszínhab. És nem csak odavetve, hanem egy kiskanállal szépen kialakítva. Adjon formát annak a tejszínhabnak. Mert urak elé nem szokás akárhogyan odatenni azt a kávét, s nem ártana, ha jó étvágyat is kívánna hozzá. A kocsmabéli, vigadó legények halkabbra fogták a szolokmai nótákat, s valamennyien koccintani akartak velem. Volt, aki valósággal leste a poharamat, mikor töltheti fel, nehogy más megelőzze.

Az egyiken nem csak az erős pálinka, hanem a bátorság is annyira eluralkodott, hogy előmbe állt, s azt mondta: szóval belőlem is afféle pennás ember lesz, mint amilyen ez a Bözödi Gyurka, vagyis Jakab úr... Nem jó élet az, nem jó élet, mondta. Azért nem jó élet a pennás embereké, mert örökösen ott gubbasztanak a szobájukban. Papírok fölé görnyednek és a hátuk is meg van görbülve a sok írástól. Ez a Jakab úr is csak akkor lép ki a kapuján, amikor a sok görnyedésbe úgy beleszédül, hogy levegőt sem tud venni. De még annyi esze sincs ennek a Jakab úrnak, hogy ha már kiáll a háza elé, legalább ott ne szívná a cigarettáját. Ezek az írók nem is a valóságos földön élnek, hanem valami más világban. Az a más világ pedig senkit nem érdekel. Kivéve a szektásokat. Mert őket az érdekli, a más világ. Legalábbis Bözödön. Mert abból itt jó út nem lesz soha. Sem pedig búza. Vagy kukorica nem lesz. Teljesen fölösleges az a sok írás, s a gyermekek fejét is kár ilyesmivel megtölteni. Sokkal jobban tenném, ha nem mennék innen sehová. A magasugrásban több haszon van, mint az írásban. Mert hányszor kell a falusi embernek átszökni egy árkon, vagy kerítésen az életben? Sokszor. A múltkor is át kellett neki szökni egy bozótos helyen, mert elfutott a szép tinó, a csípős legyek miatt.

A hír Jakab úrhoz is hamar eljutott. Behívott, s járkálni kezdett a házban. Azt mondta, ha ő most kezdené az életét, akkor nem az írás mesterségét választaná. Mert neki minden baja az írásból származott. Még a Duna-csatornánál is amiatt raboskodott. A szavak miatt. A zeneszerzőknek könnyebb az életük, mert a zenét sokféleképpen föl lehet fogni. A szavak olyan éles találmányok, amelyek valósággal szúrják az embert. Az ember legjobban szavak által tud sérteni, célozgatni, megbántani vagy leleplezni. Mindenféle beláthatatlan következményük van a szavaknak. A zene, az másféle találmány. Ha egyszer valaki megszámlálná, hány zeneszerzőnek lett bántódása a muzsikája, s hány írónak a szavai miatt, akkor derülne ki, mennyivel veszedelmesebb az írás, mint a muzsikálás. Aki pedig írásra adja a fejét, számoljon azzal, hogy kínokkal jár ez a mesterség. Szenvedés nélkül valamire való író nincs is. És nem is volt.

Mondom Jakab úrnak, ezt hiába is tárgyaljuk. Mert az én zenehallásom csak arra jó, hogy a szolokmai nótákat meg tudjam különböztetni a bözödi nótáktól. Aztán olyasmiket is mondott nekem Jakab úr, hogy mostanság írni sem érdemes. Mert ha nem azt írja az író, amit elvárnak tőle, máris számíthat egy kiadós házkutatásra. Nála abból is volt elég.

Jakab úr kapuján kilépve azt látom, hogy néhány bözödi ember az útmenti árkot méregeti. Kérdem tőlük, mit méregetnek, talán valahol el van dugulva, s nem folyik le a víz rajta? Az

egyik azt válaszolja, nincs is víz most abban az árokban. Azt méregetik, hogy ha énbelőlem újságíró lesz és az újságban jól megpendítem ezt a hitvány bözödi utat, biztosan neki is fognak az építésnek, s jó, ha ők előre kimérik, meddig érjen az árok, hol, milyen széles legyen. Mert a kapukon is be kell férjen egy szekér.

Kérdem ettől az embertől, van-e az ő istállójában tehén, vagy borjúféle. Azt mondja, hát hogyne lenne. De miért az ő tehene és borja érdekel engem, s nem az út megépítése? Mert az lenne a legfontosabb Bözödön. Az út. Mondom, csak egy példát szerettem volna elmondani a borjakról, ami a bözödi útra is vonatkozik. Hát milyen az a példa, hogy borjúra is vonatkozik, s a bözödi út építésére is, tette föl a kérdést ez az ember.

Mondom, élt az én falumban egy magához hasonlatos, jó gazdaember, akinek sok tehene volt és sok borja. A borjakat pedig el szokta adni a piacon. Hogy pénze is legyen. Ennek a falumbéli embernek volt egy fia, aki megsiratott minden borjat, akit a piacon az apja eladott. Azt mondta ez a gyermek az apjának, nincs a világon olyan kinyílott, szép szekfű, amelynél ne lenne szebb egy kicsi, ügyes borjú nedves orra. És ha csak lehet, ne adja el az apja azokat a szép borjakat. Legalább egyet hagyjanak meg az istállóban, legyen, amiben gyönyörködjék.

Egy napon ez az ember kivezetett az istállóból egy tehenet, hogy elvigye a falu bikájához. Fiatal és rakoncátlan volt a tehén, segítség kellett, ezért vitte a fiát is magával.

Az úton azt mondja a gyermek az apjának, édesapám, ugye, ezt a borjút nem adjuk el... Az ember szigorúan nézett a fiára és azt mondta, hát hogy lehet egy olyan borjút eladni, amelyik még meg sem született. Ezt a példát pedig most arra hoztam föl, hogy én még messze vagyok az innen való elmenéstől, s az újságírói mesterségtől. Tehát a bözödi útépítést sem pendítettem meg semmiféle újságban. Maguk máris azt méregetik, meddig érjen az árok széle.

Rövid hallgatás után valaki azt mondta az engem körülállók közül, hogy ha körülményesen is, de jól reávilágítottam a fennálló helyzetre. A mellette álló szerint azért még lenne egy másféle megvilágítanivalóm is. Még mielőtt elmennék Bözödről. Azt mondjam meg, ha el találok menni a faluból, mi lesz azzal a véka arannyal. Ami el van ásva két elképzelt torony közé. Valahol a bözödi határban. Mert a fia az én mértanórám után minden nap kimegy a társaival a határba. Cövekeket visznek magukkal, s rengeteg spárgát. Otthon pedig egy régen volt, nagyon gazdag emberről beszélnek, aki azt a sok aranyat pont ide ásta el. A bözödi határba. Jobb helyet nem talált magának egy nagyon gazdag ember?

Erre én azt mondtam, nem. Mert nincs is szebb hely a bözödi határnál, sehol ezen a világon.

Útszéli szobraim

Szép ember volt a bözödi néptanács titkára. Keményített, hófehér inget viselt és olyan nyakkendőt, amelynek megkötését reggeltől délig sem tudtam volna rendesen bevégezni. Vékonyan rajzolt mosolyát csak arra használta, hogy ép fogsora éppen csak kivillanjon.

Egyszer valami hasonlóságot fedeztem föl az ő ábrázata és egy fekete kotlós tyúk között, melynek csibéi kitekintettek alóla. Mert fekete bajusza is volt ennek a titkárnak. Nálamnál két arasszal magasabb termete volt és kiálló melle. És nem ő domborította ki a mellét valamiféle büszkeség talaján, hanem maga a természet. Vasárnaponkint szórakozni Vásárhelyre járt. Vagy Szovátára.

Engem csak egyszer vitt magával. Akkor azt állapítottam meg, hogy ő minden fontos és befolyásos embert ismer a környéken. És őt is ismeri minden fontos és befolyásos ember. Általában misenapokon szoktunk találkozni. Olyankor legtöbbet városi leányokról mesélt nekem kiadós történeteket. Ezen én egy csöppet sem csodálkoztam, mert ő is legényember volt. Soha, semmi kivetnivalót nem találtam ebben a titkárban. Mondhatni barátok is voltunk. Csak éppen a bözödi úton nem szerettem véle végigmenni. Törpének éreztem magam mellette. Vagy Tiborcnak, a Bánk bánból.

Miután a testes asszony föllebbentette titkának fátylát, s az én eljövendő újságíróságom híre bejárta a falut, a titkár megveregette a vállam, s azt mondta, ha nagy ember lesz belőlem, azért ezt a Bözödöt ne felejtsem el. Mert jó hely ez a Bözöd. Azért jó hely, mert innen könnyen el lehet jutni Szovátára s Vásárhelyre is. Mondom, ez igaz. De mennyivel könnyebben lehetne eljutni Szovátára s Vásárhelyre, ha új utat csinálnának Bözöd felé. Mert én amióta itt vagyok, egyebet sem hallok, csak panaszt a hitvány bözödi útra. És ha én egyszer csakugyan újságíró leszek, akkor a legelső cikkemet a legelső oldalra teszem, mégpedig öklömnyi betűkkel. És az lesz a címe, hogy *Új utat Bözödnek!* A titkár erre a lelkes ígéretemre elővette vékonyan rajzolt mosolyát és azt mondta, előbb lesz Jakab úrnak szobra Bözödön, mint jó út ebben a faluban. Pedig Jakab úr személyét nem nagyon kedvelik a hatóságok. De neki előbb lesz szobra Bözödön.

Kérdem, mire alapozza ezt a jóslatát, hogy olyan biztos benne. Azt mondja, arra alapozza, hogy ő már annyi beadványt írt a bözödi út ügyében, hogy vaskos regény is kitelne belőle. Márpedig ő ismer a környéken minden fontos és befolyásos embert. De nem mozdult senki. És nem is fog mozdulni. Mert olyan a helyzet.

Ez a beszélgetés ott zajlott le a kocsma előtt, s belőle valami be is szűrődhetett a kocsmába, mert estefelé egy indulatos legény keresett, hogy várnak engem a parlamentben. Mégpedig szobor-ügyben. Mondanom sem kell, hogy a parlament maga a kocsma volt, hát estefelé beléptem oda. Valami szobor-ügyben. Egy ádáz kinézetű, markos legény azt mondta nekem, tudjam meg, hogy ha elintézem a bözödi utat, akkor minden egyes kilométerkövet átfaragnak az én képemre. És vastag, repedezett ujjait addig rakosgatta a poharak között, hogy meg is számolta, hány szobrom lesz nékem Erdőszentgyörgytől Keresztúrig.

Egy csöndesebb természetű, józanabb fiatalember azt mondta, ha nem haragszom meg, elég lenne, ha a szobraimmal csak Gagyig mennének. Mert azon túl mások dirigálnak. De Gagyig föltétlen elmennek azokkal a szobrokkal. Ha elintézem az új utat.

Valami ártalmatlanabb italt kértem, s mondtam a fiúknak, csöndesedjenek le, mert még a szenteknek sem csináltak annyi szobrot, mint amennyit nekem terveznek. Aztán szép lassan letértünk a bözödi új útról, s a szobrok részletezéséről is. Szolokmai nótákat vettek elő, s olykor bözödi nótákat. Ha Jakab úr nem lett volna annyira süket, mint amennyire az volt, még éjféltájban is hallotta volna a mi lelkes éneklésünket a bözödi parlamentben.

Fehér mese az útszéli fákról

Hánykolódós, hitvány éjszakám volt nekem, miután az útszéli szobraimat képzeletben mind kifaragták a helybéli kocsma éneklős legényei. És le is festették azokat, hófehérre. Képzeletben én is megírtam a bözödi út megépítésének halaszthatatlanságáról szóló cikkemet. Öklömnyi betűkkel. Épkézláb érvek helyett hatóságokat sértő, szinte vérengző szavakat elegyítettem mondataimba, nehogy azt képzelje valaki, hogy ezt az ügyet könnyedén félre lehet tenni. Aztán én tettem félre ezt a témát, mert eszembe jutott egy idős, részeges sofőr története az útszéli fákról.

Még Kolozsváron történt, hogy az én Nagy Sanyi nevezetű barátom udvarolni kezdett a részeges sofőr leányának. Egy napon hófehér ruhában jelent meg a leányos háznál Nagy Sanyi. A részeges sofőrnek minden adódó alkalomra volt egy kiadós története. A Nagy Sanyi hófehér megjelenése nem nyerte el a részeges sofőr tetszését, de jó alkalomnak találta egyik történetének elmondásához. Még címet is adott neki. Azt mondta, a következő, véle valóságosan megtörtént esetnek az a címe, hogy „Fehér mese az útszéli fákról”.

Ez a Nagy Sanyi értelmes fiú volt, azonnal megérezte, hogy ennek a mesének a vize nem lehet tiszta, s abba az ő hófehér ruházata is bele lesz mártogatva. Ezért fészkelődni kezdett a karosszékében. Énnekem pedig annyira megtetszett a történet címe, hogy erős figyelemmel vártam annak folytatását. Különösen tetszett nekem, hogy nem azt a címet adta, „Mese a fehér útszéli fákról”. Mert egy ilyen cím lapos, mint a pénztelen ember zsebe. Mert mi az, hogy fehér útszéli fa? Semmi. Ilyenből eleget látni mindenfelé. A fehér mese, az igen. Abból még érdekes dolgok is előjöhetnek.

És kezdi a részeges sofőr, hogy egy időben cipőkkel megrakott teherautóval kellett mennie valahová, külföldre. Éjszaka volt, s egyszer azt látja, hogy egy csomó fehérnadrágos ember áll előtte az úton. Egy kanyarban. Egyik a másik után. És ő nyomta a dudát egyfolytában, de azok a fehérnadrágos emberek nem álltak félre az útjából. Ő pedig egész életében utálta a dologtalan, fehérnadrágos embereket. Ezért a gázpedálra is jól reátaposott, hátha megijednek azok a fehér alakok. De bizony nem ijedtek meg. Egy nagy csattanás következett, s ő fönn találta magát egy eperfa tetejében. A sok cipő pedig szétszóródott a mezőn, s az árkokban. Szétnézett onnan, az eperfa tetejéből, hogy mi történhetett valójában. Hát az történt valójában, hogy az általa jól ismert, megszokott úton egy hete nem ment végig, s azalatt fehérre meszelték az útszéli fákat. Olyanok lettek azok az eperfák, mint megannyi fehérnadrágos, semmire való úriember. És még valami tanulságot is levont a történetből a részeges sofőr, de nagy tapintattal, hogy a barátomat azért ne találja el. Legalábbis telibe. Azt, hogy nem jó dolog, ha váratlanul fehérre változik az útszéli fák színe. Mert megtévesztik a sofőröket. Márpedig megtéveszteni, vagy váratlan dolgokkal meglepni valakit, nem tekinthető helyes cselekedetnek. Mert az ilyen események veszélyeket rejtenek magukban.

Én egy kicsiny lépéssel tovább mentem a tanulságban. A magam számára azt vontam le belőle, hogy jól figyeljen az ember minden lépésére, ha olyan utakra indul, ahol még soha nem járt. Sanyi barátom is kiszedett valamit magának ebből a fehér meséből, mert többé nem lépte át a Pintyőkéék kapuját hófehér ruhában. Azon az éjjelen a magamnak félretett tanulságot szépen betettem a párnám alá, s azzal az elhatározással aludtam el, hogy abból a már elképzelt cikkből kiveszem a vérengző hangulatú szavakat, s a betűk méretéből is lecsippentek valamennyit. Hogy ne szúrja nagyon a hatóságok szemét. Ha csakugyan újságíró leszek. Ez volt az én legelső, komolyabb megalkuvásom a megpendített pályán.

Reggel későn ébredtem, s eléggé frissen ahhoz, hogy számbavegyem magam közelebbről is a kerek karimájú, borotválkozásra való tükörben. Meg is jegyeztem, csak úgy, magamban, hogy abból az esti, bősz és bátor emberből reggelre két kisebb lett, s mind a kettő én vagyok. Az egyik egy apró, de merész és derék újságíró. A másik pedig egy szúrós szemű, félénk, tétova, tanácstalan, tipegő, önnön hibáit leső, önkéntes sajtóellenőr. Ettől a másodiktól meg is ijedtem valósággal. Az orcám egyik felét meg sem borotváltam rendesen, csak megcsapkodtam a szappanos pamaccsal. A kocsmáros felesége már többször fölmelegítette a kávémat. Figyelte, mikor kelek föl, hogy kellő időben érkezzék azzal a megformázott tejszínhabbal. Kissé töprengve, de komótosan mentem az iskolába.

A tanáriban ott ült az én elrajzolt angyalom. A testes asszony. A nagy, piros füzet nem volt az asztalra kikészítve. Meg is kérdeztem, lesz-e ma elvonulásunk oda, arra a csöndes helyre. Annyit mondott, hogy nem lesz. Mi már többé nem vonulunk el. Hangjában szomorúságot fedeztem föl. És volt is oka a szomorúságra. Mert bizalmasan közölte velem, ő sem jár többé Bözödre. Most is csak azért van itt, hogy Teréz tanítónővel egy-két félbehagyott, kompótos eltevést megtárgyaljanak. Nekem pedig most csak annyit mondhat, hogy ő engem sokat faggatott az életemről, de soha rosszat nem akart. Elég neki a maga baja. Mert ő nem tényező. Annyira nem tényező, hogy biztosra meg sem tudná mondani, lesz-e belőlem valaha újságíró, vagy nem lesz. És ha nem lesz, akkor taníthatom tovább Bözödön a nagyszünetet és a magasugrást. Ameddig bírom.

Mondom kissé viccelődve, hogy én sokáig bírom, mert tulajdonképpen a gyermekek ugrándoznak, nem én. Erre azt mondja, ő is pontosan így van az ő megbízatásával. Mások rendezik a tényleges dolgokat, nem ő. Mert ő, amint mondta, nem tényező. Csupán egy kicsiny csavar a nagy gépezetben. Talán vigasztalni akartam azzal, hogy fölhívtam a figyelmét a kicsiny dolgok fontosságára. Más, fehérnép által fölfogható példa nem jutott eszembe, csupán a varrógép. Mondom, akármilyen új és jó legyen egy varrógép, valami fuvintásnyi szöszmösz is elég ahhoz, hogy varrni ne lehessen véle. És ugye, emlékszik még arra, mit mondott Kulcsár elvtárs az apró dolgokról és a részletekről? Azt mondta, hogy azokban van az ördög megbújva.

Üres pohár

Elment a testes asszony, aki eddigi életemről sokáig kitartón faggatott. Gondoltam, jobb dolgom lesz ezután Bözödön, s nyugodtabb hangulatom. De ahogy teltek a napok, egyre inkább hiányzott nekem az elrajzolt angyal. A néptanács lépcsője előtt senki nem törölte meg cipőjét gondosan, s a tanári szoba asztaláról hiányzott a nagy, piros füzet. Ezt pedig semmi nem pótolhatta.

Úgy éreztem, minta valami láthatatlan kéz eddig eltöltött időmnek jó darabját leseperte volna életem asztaláról. Mert abban a nagy, piros füzetben tulajdonképpen szép történetek voltak. Az első, önálló döntéseim. Olyan dolgokról, hogy kellett-e lövöldözni a felsősófalvi határban, érdemes volt-e a templom verebeit hajkurászni, s mit jelent, ha egy házban síplik is van. És persze, a bécsi Á is odalett azzal a piros füzettel együtt. Eltűnt maga Thálész is. Akár a két torony, a spárgák és a hosszú lénia. Még a közös budi csapkodása is hiányzott nekem. S a rozsdás szegek. És ott volt az elásott véka arany, valamint a szép orrú borjú, aki nem volt eladó. Mindent elvitt magával az elrajzolt angyal. Őt is sajnáltam. Nem csak azt, amit elvitt magával. És Dánielt is sajnáltam. Pedig ez a Dániel engem különösképpen soha nem faggatott.

A faggatás is hiányzott az életemből. Ha jól meggondolom. Mert lett volna még bevallanivalóm, bőségesen. De senkit nem érdekelt az életem. A testes asszonyon kívül. Mondjuk, Mircse igazgatót, ha érdekelte, néha. Amikor éppen ráért, hogy velem beszélgessen. Jakab úr naphosszat nem mozdult ki a házából, a titkár pedig minden hétvégen elment a faluból. Vásárhelyre, vagy Szovátára.

Mintha megváltoztak volna a gyermekek is. Nagyszünetben csak kevesen mentek ki az udvarra. Ott álldogáltak a folyosó szögletében, egymás bicskájának tulajdonságait vizsgálgatva. A magasugrás majdnem teljesen megbukott. Még rövidnadrágot sem hoztak magukkal a gyermekek. A léc alatti homokot nem simították el, hanem apró köveket szedtek össze az udvarról, s azokat dobálták valamerre. Essenek, ahová akarnak. Egy Sebestyén nevezetű, idősebb, jó tanító időnkint megkérdezte, na, halad-e az ügyem. De csak úgy, elmenőben kérdezte meg. Neki is volt baja elég. Teréz tanítóméni mindent megtudott rólam, miközben a testes asszonnyal a kompótok eltevését tárgyalták. Ő már csak egy pillantást ha vetett reám naponta. Azt is csak azért, hogy lássa, hogyan alakul a hangulatom. Az pedig nem alakult jól. Mert egyszer, amint a bözödi főutcán végigmentem, olyannak láttam ezt a falut, mint egy kályhán felejtett fazék puliszkát. Amely alatt kialudt a tűz. És amit megkavarni sem érdemes.

Olykor elsétáltam a gagyi tetőig, legalább lássak egy juhait őrző embert. De azok is elmentek valamerre, talán Kőrispatak felé. Esténkint, a kocsmai legényeken is eluralkodott valami nemtörődömség az én irányomban. Poharam nem lesték, hogy föl kell-e tölteni, s a nótáik is megritkultak.

Egy napon lesétáltam Erdőszentgyörgyre. Két okból. Mert egy ok nem lett volna elég megjárni azt a sáros utat. Gondoltam, kérek a cukrászdában egy finom krémest. Aztán arra a szlovák származású emberre is gondoltam, akit belévettek a statisztikába, de még nem látta őt senki. Reméltem, én reátalálok. Hogy beszélgessünk. Mert én még életemben szlovák származású emberrel nem találkoztam. Szerencse, hogy nem találtam reá, mert én szlovákul véle beszélni nem tudtam volna.

Visszafelé menet betértem Újfaluba. És be is mentem egy bibliás házhoz. Beszélgetni. Szombati nap volt éppen. Valahogy előhozatódott, ebédelnék náluk. Mondom, ne féljenek tőlem, mert én nem nézem meg, mi fő a fazekukban. Erre megkérdezték, hány Istenben hiszek.

Mondom, minálunk, a faluban egy Istenben hisznek inkább a népek. Aztán megegyeztünk abban, hogy több Isten nem is lehet a világon. Csak egy.

Kissé ellaposodott a beszélgetés, mire én azt mondtam, azért nekem is van valami közöm a szombatossághoz. Nem sok, de van. Mert például az ők Péchi Simonjáról, a híres szombatosról az én falumban is tudnak a népek néhány apróságot. Azt hoztam fel, hogy Székely Mózes fejedelem fiának az édes anyja Péchi Simon első feleségének, Kornis Juditnak édes testvére volt. Márpedig Székely Mózesnek sok köze volt az én falumhoz. Mert ott még udvarháza is volt. És annak a maradványai most is megvannak. Annyira megvannak, hogy Kiss Zsiga tanár fia lakik benne, családjával. És nincs kizárva, hogy maga, Székely Mózes is szombatos volt.

Erre a megjegyzésemre vastag könyveket vettek elő és azokban elmentünk jó messzire a történelem útjain. Mondtam, nagyon messzire ne menjünk, mert én a történelemben csak azokat az utakat és ösvényeket tartom számon valamennyire, amelyek a saját falumba vezetnek. Hogy a nagyvilágban ezen kívül mi zajlott le, hol, s mikor, engem soha nem érdekelt különösképpen. Aztán úgy telepedett reánk az este, hogy nagy békességben és egyetértésben váltunk el. Bözödre menet azért végigfutott a fejemben egy gondolat. Arról, hogy miért nem érdekelte sem Dánielt, sem pedig az elrajzolt asszonyt, hány Istenben van nékem bizodalmam.

Lefekvés után hosszasan néztem a mennyezetet. Azon tűnődtem, hány Isten, s hány vallás lehet ezen a földön, s azok honnan jöhettek elő. Arra az ingatag, de mégis hihetőnek tűnő következtetésre jutottam, hogy csakis olyan magányos, szomorú emberek fejéből jöhettek elő, mint amilyen én vagyok. Bözödön. Mert lám, nekem olyan barátom sincs már, aki a kocsmában feltöltené az üres poharamat.

A tizedik emelet

A következő szombati napon üzenet jött Vásárhelyről, hogy hétfőn utazzak oda, mert vár engem egy nagyon fontos ember. Aki egyenesen az én ügyemben jött Bukarestből. Na, gondoltam, maga a Tényező jött a fővárosból. Ezért hétfőn, hajnalban meg is borotválkoztam tisztességesen. A megjelölt, fontos helyen azt mondták, egy Bota Tibor nevezetű főszerkesztő helyettes szeretne velem találkozni. De őt ott találom meg az édesanyjánál, akit időnkint meg szokott látogatni a Szabadság utca vége felé, ahol be kell térni jobbra, egy kicsi utcába. Megadták a házszámot is.

Kedves asszony fogadott, mondtam, ki vagyok, ő pedig azt mondta, szólítsam Karola néninek. Ő a Tibike édesanyja. Nagy kő esett le a szívemről, amikor kiderült, hogy az a nagyon fontos ember, vagyis a Tényező nem más, mint egy Tibike. Nem is Tibor, hanem Tibike. De ezzel a kővel együtt a tantusz is leesett a fejemben, hogy ez a Tibike nem kizárólag érettem utazott ide a fővárosból, hanem az édesanyját látogatta meg. Előkerült Tibike, s nyújtotta meztelen karját kézfogásra, mondván, hogy ő Tibi. A Tibi meztelen karjának most csak azért van jelentősége, mert én azon észrevettem egy furcsa, fehér foltot.

Engem otthon semmiféle tekintélytiszteletre nem neveltek a szüleim, ezért azonnal megkérdeztem Tibitől, mi az a furcsa, fehér folt a karján. Mert az nekem gyanús. Azt mondja Tibi, hogy valami gyógyíthatatlan folt jelent meg a karján, nem akar eltűnni, pedig állandóan kenegeti. Mégpedig sokféle, drága kenőccsel.

De engem otthon tapintatosságra sem nagyon neveltek a szüleim. Ezért azt mondtam Tibinek, szerintem nem jó az ilyesmit sokat kenegetni, mert minálunk, az egyik szomszéd belehalt egy pattanásba. Abba halt bele, egy szimpla pattanásba, mondtam nyomatékosabban. Ebből a furcsa, fehér foltból, s a pattanásba való belehalásból az lett, hogy minél hamarabb szedjem össze a dolgaimat Bözödön, s utazzak Bukarestbe. Fel, a Sajtóház tizedik emeletére. Mert nekem ott munkát adnak egy egész esztendőre. Egyelőre napszámos leszek, s ha jól végzem a dolgom, minden kialakul. A további részleteket most nem sorolom fel. Esetleg azt említem meg, hogy a tizedik emeletre érve, egy fekete hajú, bajuszos emberbe ütköztem, aki azt mondta, jó, hogy fel tudtam jönni a liften, ő Dali Sándor, az újság főszerkesztője. És még azt is mondta, hogy ő szovátai, érezzem itthon magam. Én pedig nekifogtam, hogy otthon érezzem magam a tizedik emeleten. Ez nem volt nehéz, mert az egyik szobában Lázár Lászlót, vagyis Lazicsot pillantottam meg, aki valakivel éppen sakkozott. Lazicsot pedig én már Kolozsvárról ismertem.

Életemnek az itt töltött része nem tartozik a bözödi napjaimhoz, ezért ezt félre is teszem. Esetleg egyetlen dolgot nem teszek félre. Mert annak valami köze mégis van Bözödhöz. Mert Tibi egy napon hatalmas, román nyelvű újságot tartott elém, s reá mutatott egy hosszú, nagy betűkkel írott címre. A cím az volt, hogy Gazdag kulturális élet Alexandriában. És alatta két egész oldalnyi szöveg. Fényképek nélkül.

Azt mondja Tibi, menjek el Alexandriába. Nincs messze, csak 88 kilométer és írjam meg én is ezt a gazdag kulturális életet a mi lapunknak, mert kevés benne a kulturális élet. Mondom, nézz ki az ablakon, Tibi. Akkora hó van odakint, hogy még Bözödön sem szokott olyan nagy hó lenni. Én nem hiszek abban az alexandriai gazdag kulturális életben. Mert ilyen hitvány, téli időben mindenki behúzódik valahová, s a kulturális élet sem virágzik. Erre Tibi rettenetesen fölháborodott és kijelentette, nagyon helytelen fölfogásom van nékem a hazai sajtóról. Mert ha egyszer egy központi újság ír valamit, akkor az úgy van. Ahogyan írja. Ő Moszkvá-

ban tanulta az újságírást, mi Moszkvát követjük, s az én magatartásommal nem lehet semmire menni. Kár, hogy elhozott Bözödről.

Mondom, én szívesen elmegyek Alexandriába, de csak azzal a föltétellel, ha ő is velem jön. Nagyon csodálkoztam, amikor Tibi erre azt mondta, rendben van, akkor menjünk mind a ketten. Mert ő megmutatja, hogy neki igaza van. És elutaztunk ketten Alexandriába.

A központban egy hosszú temetési menettel találkoztunk. Pléhkrisztusokat fújt a szél a férfiak kezében, a gyászoló nép pedig lehajtott fővel lépegetett a nagy hóban. A menet legvégén megszólítottunk valakit, mondaná meg, merre van a művelődési ház. Nem tudta. Aztán valahogy megtaláltuk azt az épületet. Az ajtók le voltak lakatolva. Innen a tanácshoz mentünk. Tibi mutatta az újságot a titkárnak, az pedig legyintett, s mondta, ő is látta, mit írnak a városáról Bukarestben. De felőle írhatnak akármit. Mert az a művelődési ház nyár óta le van lakatolva. És nyáron sem volt ott semmiféle kulturális esemény. És neki nincs ideje ilyen dolgokkal foglalkozni, s mi is jobban tennők, ha nem újságot olvasnánk, hanem azt néznők, milyen zord idő telepedett a városra.

Szomorúan utaztunk vissza, Bukarestbe. Különösen Tibi volt szomorú. Mert be kellett látnia, a kulturális életről több tapasztalatot szereztem én Bözödön, mint amennyit ő Moszkvában. Ettől a naptól kezdve, csak olyan dolgokról írtam az újságba, amit saját szememmel láttam. Sok éven át. De egyszer azért megbotlottam én is. De nagyon.

„Füst” címmel cikkecskét írtam a gyergyóalfalusi Wallner Ferenc bácsiról, aki negyvenkét esztendeig volt vasutas. Ott látható a fényképe is. A fényképpel nem volt baj, de a mozdony-füsttel annál nagyobb. Mert az a helyzet, hogy Gyergyóalfaluban, sajnos, nem járt a vonat. Nem járt soha. Én viszont nagystílű voltam, roppant bőkezű vasútalapító: cikkemben bevittem a vasutat Alfaluba! Hadd legyen ott is... Úgy kellett nekem! Megjelenik a lap, bemegyek a szerkesztőségbe és imígyen fogadnak: „Vonattal jöttél? Neked könnyű. Ott jársz vonattal, ahol akarsz.”

A nagyobbik baj az, hogy Wallner Ferenc bácsit nyolcvannégy éves korában nehéz helyzetbe hoztam. Mert valószínűleg tőle is megkérdezik a falujabeli emberek: „Mikor járt itt kend vonattal, Ferenc?” Szóval, azért megbotlottam én is az újságírásban. De az új, bözödi úton megbotlani nem tudtam. Nem azért, mert sima lett az a bözödi út, hanem, mert meg se épült. És én már ritkán jártam Bözödre. Miért jártam volna? Hogy szégyenkezzek ott, lehajtott fővel? Néha azért eszembe jutottak a megígért kilométerkövek. Vagyis a bözödiek által, rólam elképzelt szobrok. Amelyek ott fehérlenének majd az út mentén. Ha az én cikkeimnek köszönhetően elkészül az új út. Egészen Gagyig.

A bözödi automobil

Azért nagy országjáró lett belőlem. Hirtelen. Küldtek mindenfelé. Hol egy gyergyói paraszt arcképét kellett megrajzolnom, odaillő, szép szavakkal, hol pedig a török Juszufét, Ada-Kaleh szigetén. Egyszer, Csíkban járván, azt vettem észre, hogy az ottani utakon rengeteg Trabant futkározik. Kérdem ott valakitől, honnan ez a sok Trabant, hogyan lehet azokhoz hozzájutni. Azt mondja, ennél egyszerűbb dolog nincs is. Ha valaki ismeri Fazekas Jánost. Mert ő aztán kiutal minden székely embernek egy Trabantot, rövid fejvakarás után. De hát ahhoz a Fazekas Jánoshoz el is kell jutni valahogyan. Mert ő Bukarestben lakozik, egy nagy és fényes állami palotában, mely nem más, mint a minisztertanács. És oda nem könnyű bemenni akárkinek, mert portás őrködik a bejáratnál.

Azokban a napokban egyében sem járt az eszem, csak Fazekas Jánoson. Akiről azt is megtudtam, hogy ő a kormány alelnöke, s éppen a kereskedelmi tárcát tartja a kezében. És a Trabantok elosztásának is ő a leghatalmasabb embere.

Olyan ragyogó ötletem támadt, mint Újfaluban, a szombatosoknál, azon a szombati napon, amikor Erdőszentgyörgyről hazafelé menet betértem egy házhoz, beszélgetni. Mert ott kifejtettem, hogy az ő, híres, szombatos emberük, Péchi Simon, ha nagy kerülővel is, de összefüggésbe hozható az én falummal. Azt hoztam fel, hogy Székely Mózes fejedelem fiának az édes anyja Péchi Simon első feleségének, Kornis Juditnak édes testvére volt. És hogy a Székely Mózes udvarházának maradványait összerakták, s abban Kiss Zsiga tanár fia lakik. Székelykeresztúron mindenki tudta, hogy Fazekas Jánosból éppen ez a falumbéli Kiss Zsiga csinált nagy embert, még negyvenhatban. Mert Kiss Zsiga igazgató volt Keresztúron, neki azt a feladatot adták az új rendszer vezetői, hogy tanítványai közül keresse ki a legegészségesebb származású tanulót, hogy belőle ifjúsági vezetőt neveljenek. Mármost ott volt az egyik osztályban egy ügyes, feketehajú gyermek, akinek olyan jó származása volt, amilyen a vidéken senkinek. Az apja bányász volt Lupényban, ő pedig a Bözöd felé vezető út mellett lévő faluban, Andrásfalván nevelkedett. Kiss Zsiga őt javasolta ifjúsági vezetőnek, s Fazekas János meg is felelt ennek a beosztásának. Később felvitték Bukarestbe. Ő volt a párt központi bizottságának titkára néhány esztendeig. Aztán a kezébe adták a Trabant elosztását a minisztériumban. Gondolatban végigmentem a Fazekas János életútjának grádicsain és ott pihentem meg a falumbéli Kiss Zsigánál, s Andrásfalván. Én pedig az ő falujának szomszédságában tanítottam a nagyszünetet és a magasugrást, tehát volt erkölcsi alapom ahhoz, hogy Trabantot igényeljek. Ráadásul még újságíró is lettem, tehát országjáró riporter.

Azért nem mentem én a minisztériumba autót kunyerálni. Mert egy napon, Székelykeresztúron voltam éppen, s látom, hogy egy nagy, fekete autó kanyarodik be abba az utcába, amerre Andrásfalva is van. A népek még integettek is a fekete autónak, s hallottam, hogy mondják, megy haza János bácsi. Egy óra múlva már ott is voltam Andrásfalván. Néztem mindenfelé, hol látom meg a nagy, fekete autót. Meg is találtam könnyedén, s indultam be a kicsi udvarra. A sofőr megkérdezte, kit keresek. Mondom, János bátyámat keresem, látom, itthon van. Beengedett.

Fazekas Jánost ott találtam az istálló mellett, a kerítésre támaszkodva. Nézegette a malacokat. Szépen köszöntem, mondtam, ki vagyok, s megdicsértem a szép, szőke malacokat. Ő egy csököttebb ártányra mutatott, hogy baj van véle, nem nagyon akar enni. Mondom, hagyja el, János bátyám, majd megjön neki az étvágya, s csak lesz belőle valami. És azonnal odatettem a magam baját is ahhoz a csökött ártányhoz. Mondtam, az én étvágyam is megjönne, s talán belőlem is lenne valami, ha adna nekem egy Trabantot. Amivel járjak. Mert nekem nagyon megsokasodtak a járnivalóim. Erre azt mondta Fazekas János, jól van, fiam, de ha már

írogatsz, hát legyen belőled egy kicsi író is legalább. És menjek el Bukarestbe, keressem Blénesi Ernőt, s mondjam meg neki, mi a bajom, s hogy az már itt, a malacok társaságában meg volt vele beszélve, Andrásfalván.

Azt hiszem, ezt a könnyed döntését a malacok dicséretéért hozta. Szép, fehér Trabantot utaltak ki nékem, aminek az árát Berta nénémtől kaptam kölcsönbe, hogy egyszer majd megadom. Az én legelső utam ezzel a szép, fehér Trabanttal egyenesen Bözödre vezetett, s onnan haza a falumba. Nem adtam volna semmiért. Egy bözödi ember, aki mellett megálltam, meg is simogatta. Szerinte ez egy igazi automobil. Otthon, a szüleimnek már úgy is mutattam be a Trabantomat, hogy az egy automobil.

Fekete miniszterek

Megyek egyszer, egy szép, őszi napon, a bözödi Trabanttal, Pestre. Komótosan. Valahol Csucsa felé járhattam, néztem a sárguló tájat, s az elmaradó fákat. Az út szélén hirtelen föltűnik egy gőzölgő, fekete Mercedes, s körülötte három-négy, nyakkendős, feketeruhás ember. Integetnek, hogy álljak meg. Megállok, látom, az autójukon a számtáblán ott a CD. Az én műveltségem akkor már oly magas polcra került, hogy onnan nézve azonnal megfejtettem a két betű értelmét. Corp Diplomatic. Szóval, Diplomáciai Testület. Vagy valami ilyesmi. Mondom az egyiknek, maguk bizonyosan miniszterek. Az, mondja az egyik feketeruhás, ők csakugyan azok, miniszterek. Itt az út szélén is. Magyar miniszterek. De lehetnek akárkik, tovább haladni nem tudnak, mert az a vacak autójuk gőzmozdonyként ontja magából a felhőt, s ők itt vannak maradva. Mert a motor megállott, véglegesen. Elszakadt a ventillátor szíja, s nincs, amivel itt kicseréljék. Pedig őket nagyon várják a parlamentben.

Mondom nagy fontoskodva, ilyesmi elő szokott fordulni, bármi megtörténhet az utakon, ha egyszer az ember kiteszi a lábát hazulról. De a maguk baján könnyű segíteni, mert én mindig hordok az automobilomban egy jó erős spárgát, s azzal elvontatom ezt a drága autójukat egészen a parlamentig. Vakargatták a fejüket ezek a derék férfiak. Főleg a spárgámban kételkedtek a fekete miniszterek. El is húzódtak egy útszéli, árnyas fa alá, s ott összeült a minisztertanács. Hogy elfogadják-e a spárgás indítványomat, vagy elvessék. Ez a szokásuk általában a minisztereknek. Vagy elfogadnak valamit, vagy pedig elvetik.

Én közben önfejűleg jó erős bogot kötöttem a fekete autójuk orrára, s Trabantommal odaálltam elejébe. Mondom, be lehet szállni, mert indulunk. Nagyon körülményesen ültek be a Mercedesbe. Az egyik, a legsoványabb megjegyzést is tett a társára, hogy nem kell annyit enni, mert elhízik az ember, most mennyivel könnyebb lenne annak a Trabantnak, ha ők mindannyian soványak lennének. Utólag beláttam, kissé orcátlan voltam, mert azt mondtam, én egy minisztertől azért elvártam volna, hogy diplomatikusabban beszéljen, ne trabantozza le az én autómobilomat, mert az még a hitvány, sáros, bözödi utat is kibírta, ez a sima aszfalt neki meg sem kottyan. Most bárki elképzelheti, milyen látvány volt, hogy egy drága Mercedest egy Trabant húz maga után egy spárgával. Végig a falvakon, Nagyvárad felé. Kanyarokban időnkint farolt a fekete miniszterek autója, de azért haladtunk. Egy faluban gereblyés, villás emberek néztek sokáig utánunk, mosolyogva. Én pedig valahányszor csodálkozó embert láttam az úton, kissé lassítottam, hogy ezt a furcsa karavánt alaposabban is szemlélhessék.

Nagyváradon, a benzinkutas amint megpillantott, láttam, a cipője orrára csorog a benzin. Aztán összeszedte magát, s mondta, hogy már megy is és hívja a szerelőket. Én pedig eloldottam a spárgát, s épp elköszönni akartam, amikor az a legsoványabb miniszter közelebb lépett hozzám, s azt mondta, a maga autója csakugyan igazi automobil. És köszöni, hogy őket idáig elcipeltem. Ha pedig valami bajom származna Pesten, akkor őt megtalálom a parlamentben. A névjegyét sokáig őriztem.

Utak elágazása

Azt már megítélni nem tudom, milyen szemmel néztek engem a bözödiek, amikor én egy esztendőt ott töltöttem a falujukban, s magasugrást és nagyszünetet tanítottam. Nagyon ellenséges szemmel nem nézhettek, mert én senkinek nem ártottam. Nekem sem ártott senki.

Meglehet, időnkint csodálkozhattak rajtam, miért nem tanítom ezt a két teljesen haszontalan és értelmetlen tantárgyat a saját falumban. Mármint Siménfalván. Mert akinek van szülőfaluja, ott válasszon magának mesterséget. Vagy ha képtelen valami mesterségbe belefogni, akkor hóbortoskodjék otthon. Ha nincs más dolga. Ez így lenne természetes és elfogadható.

Bennem is sokszor fészkelődött ez a magától értetődő gondolat. Mert ebben az időben az én falumban is megjelentek idegen emberek, téblábóltak az iskolában, vagy a néptanácsnál, aztán egyet gondoltak, s elmentek más vidékre. Nyomot sem hagytak maguk után. Esetleg az életrajzukba belekerült az én falum, hogy ott is voltak, de ennek értelmét fölfogni nem tudtam soha. Ez a Móricz Zsigmond kevés időt töltött Bözödön, legföntebb kialudta az utazás fáradalmait, de legalább hagyott maga után egy jó mondatot. A világ legszebb ösvényéről. És fölpróbálta a bözödi szalmakalapot is.

Eszem ágában sincs, hogy a nagy regényíróhoz hasonlítsam magam, de azért sokszor elgondolom, milyen nyomot hagytam én Bözödön egy esztendő leforgása alatt. Talán csak azt a megállapítást, hogy Teréz tanítóméni kompótot szokott eltenni télire. Ez pedig nyomnak eléggé keskeny és szinte jelentéktelen. Sokszor szégyenkezem is, hogy ilyen fölöslegesen töltöttem az időmet Bözödön. Van, amikor félreteszem ezt a szégyenkezést és a történelmi helyzetre fogom az elfecsérelt esztendőmet. Azt mondom a magam megnyugtatására, hogy az emberi sors útjainak is van egy csomó elágazása. Még példákat is fölhozok az utak elágazására.

Legtöbbször a balavásári út elágazását hozom föl. Mert itt általában meg szoktam állani. Latolgatom, innen most merre is menjek, hogy hazaérjek a falumba. Segesvár felé jó az út, de hosszú. Bözöd felé rövid, de rossz. Aztán választom a jó utat, a hosszút. Nemrég fölvettem egy autóstopos embert, kérdi, merre megyek. Önkéntelenül azt válaszoltam, Bözöd felé. Pedig nem arrafelé akartam menni. Azt mondja, az neki megfelel. Magas ember, kalapos. Nem nagyon kedvelem a kalapos embereket, de gondoltam, valahogy csak elviselem. Mielőtt elkezdené a beüléssel járó ceremóniát, gondosan leveszi a fekete kalapját, s elhelyezi az ülésen, nehogy leverődjék a poros útra. De a bajok csak gyűlnek, mert kissé beüti kopaszodó fejét a géderbe, s leülni sem tud. Mert a fekete kalapja ott van az ülésen. Segítek neki. Elveszem a kalapot, leül, aztán mint valami ékszert helyezi el ölében azt a lábatlankodó, fekete kalapot. Azt mondja, most már indulhatunk. Csavarintok egyet a rádió gombján, szóljon erősebben, mert épp arról beszélnek, hogy egy rabló milyen könnyedén fosztott ki valami bankot valahol. Egyszerű, műanyagból való pisztolyt vett elő, ráadásul még piros is volt az a játékpisztoly, de a bankos kisasszonyok minden pénzt odaadtak neki. Még a saját táskáikat is kiüresítették, ne menjen el üres kézzel az a bankrabló, ha már tiszteletét tette náluk.

Azt mondja az én utasom, ilyenek a fehérnépek. A kicsi fejüket nem gondolkodásra használják. Persze, hogy odaadnak minden pénzt egy bankrablónak, még ha nem igazi a rabló, akkor is. De azért ha csak tehetik, el is veszik a férfiak pénzét. Mert annyi eszük mindig marad abban a kicsi fejükben. Erre mondom az én utasomnak, mi, férfiak sem vagyunk sokkal különbek, nem tudunk eléggé vigyázni magunkra. Még egy autóba sem tudunk úgy beülni, hogy a fejünket bele ne ütnők a géderbe. S a kalapot is előre odatesszük az ülésre, ne legyen ahová leüljünk. Ugye, ez most magára vonatkozik. De én sem vagyok sokkal okosabb, s előrelátóbb. Mert én még segítettem is egy idegennek ide beülni. Meg sem kérdeztem magától, véletlenül nem tetszik rabló lenni? Ennyit legalább megkérdezhettem volna. Azt

mondja az én utasom, na és ha megkérdeztem volna tőle, s ő azt válaszolja, biza, rabló vagyok, akkor becsapom az orra előtt az ajtót, s nem veszem fel? Mondom neki, dehogy csaptam volna be az ajtót az orra előtt! Akkor még belém is lőhetne. Mert az igazi rablók könnyen lövöldöznek és én ki nem állhatom a lövöldözést. Ha maga nekem azt mondja, hogy biza, rablónak tetszik lenni, akkor én szépen kiszállok az autóból, átmegyek magához, a túlsó oldalra, s nem a fekete kalapjával törődöm, hanem a fejével. Nyomok egyet a fején beszálláskor, nehogy beleüsse a géderbe. Ahogy szokás. Nem tetszett látni a tévében, hogy a rendőrök is mindig lenyomják az elfogott rablók fejét, nagyon vigyáznak, nehogy valami baja legyen a rablók fejének? Ezt cselekedtem volna, nem pedig azt, hogy becsapom az ajtót a maga orra előtt. Azt mondja az én utasom, hogy akkor én nagyon nagy tévedésben vagyok. Mert az ő fejét senki emberfiának lenyomni nem szabad. Még megérinteni sem. Csak abban az esetben, ha rendőr vagyok. Sőt, ha rendőr lennék, akkor sem nyomhatnám le az ő fejét, csak miután igazolom magam, s fölmutatom a rendőri mivoltomat igazoló papírokat. Akkor lenyomhatja. Akkor pedig köteles is lenyomni a rabló fejét, mert a letartóztatás pillanatában a rabló a rendőr fennhatósága alá kerül. Egy rendőrnek pedig szent kötelessége vigyázni az elfogott rabló testi épségére. Már csak azért is, hogy legyen aki tanúskodjék, vagy fölfedje az egész banda hollétét. Ha van bandája. S ha nincs, akkor is. Ameddig valaki nem rabló, hanem közönséges, egyszerű halandó, mint amilyenek mi vagyunk, addig senkinek nem kötelessége a mi fejünk épségére vigyázni. Nyugodtan beleüthetjük bármibe a fejünket. S annyiszor, ahányszor akarjuk. Ha nem vagyunk rablók. Ameddig valaki nincs letartóztatva, vagyis szabad ember, addig nincs joga ahhoz, hogy bárki is vigyázzon reá. Azt ki kell előbb érdemelni. Legalább egy kis rablási cselekedettel. Ezt csak azért mondom, hogy jól tette, amikor nem szállt ki az autóból, s nem nyomta le a fejem, mert ahhoz magának joga nem lett volna. Ami pedig a kalapomnak az ülésről való elvételét illeti, hogy legyen ahová leüljek, az már sokkal bonyolultabb jogi kérdés. Mert a törvény szerint senkinek nincs joga a más kalapjával foglalkozni. Csakis a saját kalapját rakosgathatja mindenki. A maga esetében enyhítő körülmény, hogy helyet csinált nekem az ülésen, s a kalapomat vissza is adta azonnal. Szóval, itt a jóhiszeműség kérdése forog fenn. Ami pedig azt a maga elgondolását illeti, mely szerint elővigyázatosságból meg kellett volna kérdeznie tőlem, hogy rabló tetszem-e lenni, azt örökre vesse ki a fejéből. Mert az fölér egy bűncselekménnyel. Senkiről nem szabad föltételezni, hogy rabló. Vagy betörő. Ha nincs reá elegendő oka, s nem tudja kellő módon indokolni. Az ilyesmi a rágalmazás fogalmát is kimerítheti.

Mondom az én utasomnak, milyen nagy szerencse, hogy őt fölvettem. Legalább tanultam valamit tőle a törvények természetéről. Mert egy ilyen, jogi tudományokban jártas embertől érdemes tanulni.

Erre azt mondja az én utasom, hogy ő egy csöppet sem jártas a jogi tudományokban. Amit tud, azt is a napokban tanulta, mégpedig a saját vejének esetéből szűrte le magának. Mert az a helyzet, hogy az ő leányát éppen egy rabló természetű ember vette el, akinek a fejét nemrég nyomták le a rendőrök, az ő elvitele alkalmából. És most már ott maradt sírós hangulatban a leánya, az ő szép, pufók kis gyermekével. Ki tudja, abból is mi lesz, ha megnő, mert előre semmit nem lehet tudni. Egyetlen egy szerencséje van a leányának, mégpedig az, hogy ez a rabló természetű ember nem vette el őt egészen. Csak félig-meddig. Az élete még fordulhat jobbra is, szóval alakulhat. Erről az esetről sokat tudna beszélni, de most már nincs rá időnk, mert úticéljához mindjárt megérkezünk. Búcsúzáskor mondom az én utasomnak, né, a fekete kalapját ne felejtse itt, vegye magához, én egy ujjal is hozzá nem nyúlok.

Aztán lemondok a bözödi rossz útról, megfordulok és választom a jó utat, a hosszút. Visszaérve a balavásári útelágazáshoz, megállapítom, mégsem volt teljesen hiábavaló ez a kitérő, s az időm vesztegetése. Valamit ebből is tanultam. Ilyen az utak elágazása.

Belehalt egy pattanásba

Igaza lett annak az embernek, aki azt mondta, előbb lesz Jakab úrnak szobra Bözödön, mint új út Gagyon át, Keresztúrra. Most már Bözödi György nevét viseli a bözödi iskola is, ahol én a magasugrást, s a nagyszünetet tanítottam.

Régen nem jártam Bözödön. Nem tudom, énekelnek-e még szolokmai nótákat a helybéli kocsmában. Nem is sejtem, mi lett Terézzel, Dániellel, s az elrajzolt angyallal. Soha nem horgásztam abban a tóban, amelynek fodrai szeles időben ott hullámzanak a szombatos népek szép, kicsi házainak helyén. Bözödújfaluban. Csupán a tóban tükröződő templomot látja messziről, ki arra jár. Olyan, mint egy nagy, szigorú felkiáltójel. Amire néha azért odafigyel a világ.

A bukaresti sajtóház tizedik emeletén már régen nem sakkozik a jó Lazics. És közülünk már senki nincs a tizedik emeleten. Szétszóródott a kicsiny sereg, az elágazó utak törvényei szerint. És én húsz éven át nem írtam semmit. Nemrég megállított az úton valaki és számonkérte a hosszú hallgatásomat. Így szólt: „Kérem, nálunk, a kicsi konyhában fel van ragasztva a falra magának egy cikke. Illusztrációval. Festés volt nálunk, harminc esztendőn át, azt nem lehet megcsinálni, hogy az ember ne festesse ki a lakását. Azt mondta a feleségem a szobafestőnek, a maga cikkét kerülje ki, be ne spriccelje. Mert az marad. Már be van füstölődve, be van sárgulva az az újság, de olyan szépen van összehozva rajta az írás, hogy az marad. Na, ezért szégyellheti magát. Miért nem ír mostanában olyan jól összehozott cikkeket, mint régen?” Engem ez az utcai számomkérés elgondolkoztatott, de legyintve mentem tovább.

Egy napon kórházba kerültem. Mint más beteg ember. Egy ápolónő jött be a kórterembe, aki rőt volt, nagy kiterjedésű és jóságos tekintetű. Mintha valami sűrű ködből bukkant volna elő, úgy lépett be az ajtón. Maga előtt hatalmas fecskendőt tartott, s a hóna alatt akkora vattacsomót hozott, mint egy kisded gomolyfelhő. Pont az ágyam előtt állt meg. Félrehajtotta a pokróc sarkát és leült. Azt mondta nekem, tudja, hogy én magát most meg fogom szúrni? Mondom, tudom. Már akkor tudtam, amikor az ajtón belépett. Aztán arra ébredtem, hogy meg vagyok halva. Majdnem. Az életemet egy kiváló ember, Bara Tivadar sebészprofesszor mentette meg. Otthon, gyógyulásra várva, sokáig szomorkodtam, elfecsérelt éveimre emlékezve. És eszembe jutott egy régi munkatársam, Cseke Gábor. Fölhívtam telefonon, hogy tudassam véle, még élek. Ő pedig föltette a kérdést, hogy miért nem írok, ha élek? És én két év alatt megírtam három könyvet. Ezt, az Elrajzolt angyalok címűt, amelynek végét a fenti sorokkal éppen most fejezem be, majdnem egy hónapon át írtam. Bözödi napjaimra emlékezve. Úgy érzem, ennyivel tartozom Bözödnek. Könyveimet nem adja ki senki. Mert ma már csak kizárólag nagyon szép és jól megírt könyveket adnak ki. Én pedig nem vagyok képes kizárólag nagyon szép és jól megírt könyveket fogalmazni.

Ha lesz fejfám valahol, ne azt írják reá, hogy ki voltam, s miért éltem, hanem csak ennyit: „Belehalt egy pattanásba.” Hadd törjék a fejüket e rövid mondat jelentésén a majd újra felbukkanó, elrajzolt angyalok.

Marosvásárhely, 2010. január 2.